

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Географічний факультет

Кафедра економічної географії та екологічного менеджменту

**ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

здобувач VI курсу, 615 групи,
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 014.07 «Середня освіта
(географія)» ОП «Географія»

Власов Сергій

Керівник:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри економічної географії
та екологічного менеджменту

Чубрей Олександра Степанівна

*До захисту допущено
на засіданні кафедри*

протокол № ___ від _____ 2024р.

Зав. кафедрою _____ д. геогр. наук, проф. Руденко В.П.

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Власов Сергій Анатолійович «Професійний розвиток вчителя географії в умовах реформування системи освіти в Україні». Кваліфікаційна робота освітнього рівня – магістр, на правах рукопису. Спеціальність – 014.07 Середня освіта. Географія, Чернівці, 2024.

Робота присвячена дослідженню питання професійного розвитку вчителя географії в умовах реформування системи освіти в Україні.

У роботі досліджено теоретичні аспекти професійного розвитку, його основні концепції та підходи; роль професійного розвитку в підвищенні якості освіти; методи та форми професійного зростання педагогів; реформи у галузі освіти; концептуальні зміни у системі підвищення кваліфікації; види професійного розвитку; вплив реформ на професійний розвиток; інноваційні підходи до професійного розвитку в умовах реформ.

В ході дослідження виявлено потреби педагогів, розроблено рекомендації щодо розробки індивідуальної траєкторії професійного розвитку, здійснено аналіз деяких програм професійного розвитку, проаналізовано ресурсні можливості центрів професійного розвитку, розроблено пропозиції щодо ефективних стратегій професійного розвитку вчителів географії.

***Ключові слова:** географія, вчитель, професійний розвиток, підвищення кваліфікації, реформи, освіта.*

Кваліфікаційна робота ОКР «Магістр» містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Сергій ВЛАСОВ

ANNOTATION

Vlasov Serhii Anatoliyovych "Professional development of a Geography teacher in the context of reforming the system of education in Ukraine." Educational level of qualification work the - Master's degree, with manuscript rights. Specialty - 014.07 Secondary education. Geography, Chernivtsi, 2024.

The work is devoted to the study of the professional development of a Geography teacher in the conditions of reforming the system of education in Ukraine.

The work examines theoretical aspects of professional development, its main concepts and approaches; the role of professional development in improving the quality of education; methods and forms of professional growth of teachers; reforms in the field of education; conceptual changes in the system of professional development; types of professional development; impact of reforms on professional development; innovative approaches to professional development in the conditions of reforms.

During the research were identified needs of teachers, recommendations on the development of an individual trajectory of professional development were developed, an analysis of some professional development programs was carried out, resource capabilities of professional development centers were analyzed, proposals for effective strategies for the professional development of geography teachers have been developed.

***Key words:** Geography, teacher, professional development, professional development, reforms, education.*

The qualification work of the Master's degree program contains the results of personal research. A link to the appropriate sources of used ideas, results and texts of scientific research of other authors is provided.

_____ Sergey VLASOV

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	9
1.1. Ознайомлення з основними концепціями та підходами до професійного розвитку педагогів.....	9
1.2. Роль професійного розвитку вчителя географії в підвищенні якості освіти.....	13
1.3. Аналіз методів та форм професійного розвитку вчителів географії.....	17
Висновки до 1-го розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ	21
2.1. Аналіз реформ у галузі освіти на сучасному етапі.....	21
2.2. Концептуальні зміни у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.....	24
2.3. Аналіз впливу реформ на професійний розвиток вчителя географії.....	29
2.4. Інноваційні підходи до професійного розвитку в умовах реформ.....	33
Висновки до 2-го розділу.....	36
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	38
3.1. Дослідження щодо визначення потреб у професійному розвитку вчителів.....	38
3.2. Розробка індивідуальної траєкторії професійного розвитку та її реалізація.....	54
3.3. Порівняльний аналіз різних програм та курсів професійного розвитку для вчителів географії.....	60
3.4. Ресурсні можливості Центрів професійного розвитку педагогічних працівників для вчителів географії.....	65

3.5. Пропозиції щодо ефективних стратегій професійного розвитку вчителів географії в умовах сучасної системи освіти.....	69
Висновки до 3-го розділу.....	81
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	89

ВСТУП

У сучасному світі розуміння географічних процесів має велике значення через глобалізацію, зміни клімату, екологічні проблеми та інші аспекти. Підвищення якості освіти вимагає від вчителів географії постійного оновлення своїх знань та навичок, а також уміння передавати ці знання учням. Використання сучасних технологій у навчальному процесі підсилює цю потребу, оскільки вимагає від вчителів оволодіння новими цифровими інструментами та методиками.

Зміни в системі освіти, які включають нові вимоги до навчальних програм та методів навчання, роблять професійний розвиток вчителів географії невід'ємною складовою їхньої професійної діяльності.

Таким чином, дослідження професійного розвитку вчителя географії у контексті сучасних реформ освіти є важливим для забезпечення якісної освіти та готовності вчителів до викликів сучасності.

Метою дослідження є аналіз, визначення стратегій та методів професійного розвитку вчителів географії в умовах реформування системи освіти в Україні. Дослідження спрямоване на виявлення актуальних потреб вчителів географії у покращенні їхньої професійної компетентності та удосконаленні методик навчання відповідно до сучасних вимог; висвітлення впливу реформ у галузі освіти на професійний розвиток вчителів географії; розробка ефективних підходів до подальшого покращення цього процесу.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз сучасних тенденцій у реформуванні системи освіти, зокрема звернути увагу на зміни в навчальних програмах, методиках викладання та використанні технологій у навчальному процесі;
2. Вивчити існуючі програми професійного розвитку для вчителів географії, включаючи їх зміст, методики навчання, тривалість та доступність;
3. Порівняти різні стратегії та методи професійного розвитку вчителів географії, включаючи участь в курсах, використання онлайн-ресурсів, менторство та співпрацю з колегами;

4. Визначити ресурсні можливості центрів професійного розвитку педагогічних працівників у питаннях професійного зростання педагогів;

5. Запропонувати конкретні рекомендації щодо ефективних стратегій професійного розвитку вчителів географії в умовах сучасної системи освіти, які відповідають їхнім потребам та сприяють підвищенню якості навчання;

6. Розробити інструментарій для ефективного та якісного планування та обліку результатів професійного вдосконалення.

Об'єктом дослідження є професійний розвиток вчителя географії, а предметом - стратегії та методи цього розвитку в умовах реформування системи освіти.

Предметом дослідження є компетенції вчителів географії, співвідношення між традиційними та новими компетенціями; аналіз програм підвищення кваліфікації вчителів; оцінка ефективності професійного навчання в умовах освітніх реформ; вплив освітніх реформ на професійну діяльність, в частині дослідження впливу змін в освітній системі на роботу вчителів географії, адаптації вчителів до нових стандартів і вимог.

В роботі використано такі *методи* досліджень як аналіз літератури, в ході якого здійснено вивчення наукових джерел, статей, монографій та інших публікацій, що стосуються професійного розвитку вчителів; анкетування та опитування серед вчителів за допомогою яких здійснено збір даних та їх аналіз; безпосереднє спостереження за освітнім процесом та професійною діяльністю педагогів.

Наукова новизна дослідження полягає в аналізі сучасних стратегій та методів професійного розвитку вчителів географії в контексті активних реформ у системі освіти.

В рамках дослідження проведено комплексний аналіз існуючих програм та курсів професійного навчання, визначено їх ефективність та вплив на підвищення якості навчання у географії. Крім того, дослідження передбачає вивчення сучасних тенденцій у використанні технологій у навчальному процесі та їх вплив на методику викладання географії. Результати дослідження

сприятимуть розробці нових підходів та рекомендацій щодо ефективного професійного розвитку вчителів географії у сучасній освітній системі.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що воно надасть конкретні рекомендації та стратегії для підвищення якості професійного розвитку вчителів географії в умовах сучасних реформ у системі освіти. Результати дослідження допоможуть освітнім установам та організаціям удосконалити програми професійного навчання для вчителів географії, а також сприятимуть розробці нових підходів до методики викладання з урахуванням сучасних технологій та потреб сучасного учня.

Апробація результатів дослідження.

Участь у II Міжнародній науково-практичній конференції «Perspectives of contemporary science: theory and practice», у м.Львів 01-03 квітня 2024 року (див. дод. А).

Інструменти, принципи та методи та професійного розвитку імплементовано у Всеукраїнському фаховому конкурсі «Учитель року – 2024» в номінації «Географія» (див. дод. Б).

Імплементация авторської Концепції професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти Новоселицької територіальної громади на 2021-2025 роки апробувалась закладах загальної середньої освіти Новоселицької громади (див. дод. В).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел із п'ятидесяти найменувань. Загальний обсяг магістерського дослідження становить 82 сторінки. Робота містить таблиці, діаграми та рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ

1.1. Ознайомлення з основними концепціями та підходами до професійного розвитку вчителів

Проблема професійного розвитку педагогічних працівників є актуальною, що спонукає до численних досліджень щодо оптимальних підходів у цьому процесі. Низка науковців визначає кілька ключових концепцій: особистісно орієнтований підхід, андрагогічний, акмеологічний та компетентнісний.

Л. Ніколенко підкреслює значення особистісно орієнтованого підходу, який базується на урахуванні індивідуальних рис педагогів та їхнього життєвого досвіду. Цей підхід спрямований на розв'язання проблем професійного росту через підтримку самовизначення та самореалізації особистості.

Інші вчені, такі як Н. Протасова, Л. Набока і В. Пуцов, аналізують андроґогічний підхід, що базується на ідеї навчання дорослих з урахуванням їхнього досвіду і спрямованості на досягнення конкретних цілей. Цей підхід передбачає активну участь самого навчаючогося у своєму навчанні, використання власного досвіду та врахування ситуаційності процесу.

Акмеологічний підхід у освіті дорослих базується на концепції акмеології, яка досліджує закономірності досягнень вершинного рівня розвитку особистості, особливо у професійній сфері. Цей підхід визначається як ключове узагальнювальне поняття акмеології, яке об'єднує принципи, методи, прийоми та засоби організації та побудови освітнього процесу для досягнення якісних результатів у професійному розвитку дорослих.

Дослідники розглядають акмеологічний підхід як засіб досягнення високого рівня продуктивності та професійної зрілості. Цей підхід враховує як суб'єктивні, так і об'єктивні фактори, які впливають на успішність професійного розвитку. Серед суб'єктивних факторів зазначають рівень та якість отриманої освіти, а також індивідуальні задатки, здібності та компетентність дорослої

людини. Об'єктивні фактори можуть включати певні умови оточення, доступність ресурсів для навчання та інші аспекти, що впливають на процес професійного зростання.

Отже, акмеологічний підхід розглядається як особливий методологічний напрямок, який має переваги у порівнянні з іншими, зокрема у сфері оцінки та проектування перспектив людини. Пріоритетними ознаками цього підходу є:

1. Орієнтація на професійну зрілість і майстерність як удосконалення на всіх етапах життя та діяльності людини. Це означає, що акмеологічний підхід покладає наголос на постійному розвитку та вдосконаленні професійних навичок і компетенцій протягом усього життя;

2. Усебічний розвиток свідомості та діяльності груп (товариств), переконаність у можливості масового вдосконалення. Це означає, що акмеологічний підхід розглядає не лише індивідуальний розвиток, а й розвиток колективів, спільнот та організацій у напрямку досягнення вищих досягнень;

3. Оптимістичне бачення людини, її можливостей та майбутнього; проектування вищих досягнень як окремими особами, так і групами та товариствами. Акмеологічний підхід сприяє створенню позитивного ставлення до можливостей розвитку та досягнень, як у різних індивідів, так і у колективів [5].

Компетентнісний підхід у навчанні відрізняється від традиційного «знаннєвого» підходу за кількома ключовими характеристиками:

1. Функції того, хто навчає, і того, хто навчається. У компетентнісному підході, навчальний процес орієнтується на розвиток конкретних компетентностей учнів, здатності до дії в різних ситуаціях, замість простого передачі знань;

2. Мета навчальної діяльності та результати навчання. Ключовою метою компетентнісного підходу є розвиток учнівських здібностей та навичок, необхідних для ефективної діяльності в різних сферах життя, включаючи професійну;

3. Результати освіти. У компетентнісному підході результат освіти розглядається як здатність людини діяти в різних життєвих і професійних ситуаціях, а не лише як сума засвоєної інформації.

Хоча компетентнісний підхід має свої особливості, він також має багато спільних рис з іншими підходами, зокрема з особистісно орієнтованим та діяльнісним. Наприклад, компетентнісний підхід також акцентує увагу на особистісному розвитку учнів та їх активній участі в навчальному процесі.

У загальному розумінні поняття «компетентність» включає в себе не лише знання, а й розуміння, вміння та навички, які дозволяють ефективно діяти в конкретних ситуаціях. Такий підхід передбачає, що освіта повинна формувати не лише знання, але й здатність їх застосовувати в різних контекстах і вміння розв'язувати реальні завдання.

Компетентнісний підхід у навчанні визначається своєрідністю у визначенні результативно-цільової спрямованості освіти, що робить його перевагою порівняно з іншими традиційними та інноваційними підходами, за словами О. Гулая. В цьому підході компетенція є ціллю освітньої діяльності, а компетентність є мірою, ступенем або повнотою її досягнення конкретним суб'єктом освітньої діяльності. Кінцевим результатом навчання є сформованість компетентностей людини, а не просто накопичення знань.

Тому вдосконалення професійної компетентності вчителів на основі компетентнісного підходу передбачає оцінку їх готовності до професійної діяльності на основі наявності в них визначених стандартами компетентностей. Це означає, що в організації навчання та розвитку педагогічних працівників потрібно обирати ті технології, форми і методи навчання, які найбільше сприяють формуванню у них професійної компетентності. Ці методи мають сприяти розвитку налаштувань, цінностей, знань, умінь і навичок, які необхідні для якісного виконання професійної діяльності [8].

Розглянуті концептуальні підходи дійсно є провідними в організації професійного розвитку педагогічних працівників у сучасності. Однак варто

відзначити, що існують інші підходи, які також важливі для розуміння ефективного професійного розвитку педагогів.

Наприклад, у сучасній теорії професійного розвитку фахівців набуває значення не лише професіоналізм, але й формування "професійної ментальності в широкому життєдіяльному контексті" [1], що відображає ідею трансфесіоналізму. Цей підхід передбачає здатність фахівця реалізувати ідеї та способи професійного вдосконалення, переходячи через межі різних галузей знань і видів педагогічної діяльності. Такий підхід стимулює інтеграцію функцій педагогічної діяльності та сприяє розвитку більш гнучких та адаптивних педагогічних практик.

Також, актуальною проблемою є необхідність розроблення інтегративного підходу до професійного розвитку особистості педагога в умовах сучасних цивілізаційних змін. Цей підхід передбачає комплексне врахування закономірностей і механізмів цілісного розвитку людини як фахівця, особистості і громадянина. Серед його аспектів варто звернути увагу на:

- мультидисциплінарність, як можливість залучення знань і методів з різних дисциплін (психологія, педагогіка, технології) для створення комплексного підходу до навчання і розвитку;

- індивідуалізацію навчання, орієнтацію на індивідуальні потреби, інтереси та рівень компетентності кожного вчителя, а також використання персоналізованих планів професійного розвитку;

- постійне навчання та самоосвіта, а саме заохочення до безперервного навчання через курси, семінари, вебінари та інші форми підвищення кваліфікації; розвитку навичок самоосвіти та саморефлексії;

- використання цифрових інструментів та ресурсів для поліпшення освітнього процесу.

Розвиток особистості професіонала стає важливим аспектом, що доповнює традиційні підходи до професійного розвитку педагогів, оскільки він сприяє формуванню цілісної та відповідальної особистості, здатної ефективно впливати на соціальні процеси в суспільстві.

1.2. Роль професійного розвитку вчителя географії в підвищенні якості освіти

Професійний розвиток вчителя географії є ключовим чинником, що безпосередньо впливає на якість освіти в Україні. У світлі останніх реформ, включаючи запровадження нового професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» та Положення про атестацію педагогічних працівників, важливість постійного вдосконалення професійних навичок педагогів стає очевидною.

Як зазначає Баранов О. В., без регулярного професійного зростання вчителів неможливо досягти успіху в реалізації освітніх реформ, адже саме вони стають основними носіями змін у навчальному процесі [5]. Це підкреслює значення інноваційних підходів до професійного розвитку, які мають стати невід'ємною частиною підготовки вчителів.

Сучасний професійний стандарт передбачає, що вчителі повинні мати глибокі знання не лише з предмета, але й у сфері педагогіки, психології, методики навчання та нових технологій.

Новий професійний стандарт за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затверджений наприкінці серпня 2024 року вніс корективи щодо вимог до фахівців у галузі освіти, зазначених у аналогічному профстандарті в редакції 2020 року.

Зазначений документ чітко регламентує трудові функції педагогічних працівників, їх професійні компетентності, знання, уміння й навички, здатність до комунікації, можливості автономії педагогів та їх безпосередню відповідальність.

Всі компетентності та інші вимоги сформовані у групи трудових функцій. Так, до трудової функції «А» входять мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова компетентності. Група трудових функцій «Б» включає психологічну, емоційно-етичну компетентність, компетентність педагогічного партнерства. До групи «В» входять такі компетентності як інклюзивна та здоров'язбережувальна. Група «Г» містить прогностичну,

організаційну, оцінювальну-аналітичну компетентності. Окремою групою, групою «Д», виділено трудові функції пов'язані із професійним розвитком – здатністю навчання впродовж життя.

Новий професійний стандарт стає фундаментом для роботи атестаційних комісій відповідних рівнів, оскільки відповідно до його вимог комісії мають можливість сформулювати критерії оцінювання навчально-методичної діяльності педагогічних працівників за різними категоріями та педагогічними званнями. Це обумовлено, наявним у профстандарті, розподілом трудових функцій за професійними кваліфікаціями – окремо для вчителів-фахових молодших бакалаврів, окремо – для вчителів-бакалаврів, окремо – для вчителів-магістрів. Крім того зазначений стандарт дає можливість:

- суб'єктам надання послуг з підвищення кваліфікації – розробляти актуальні програми підвищення кваліфікації, адаптуючи їх під потреби педагогів;

- педагогам – розробляти якісну та актуальну індивідуальну траєкторію професійного розвитку.

Андрєєва Н. М. вказує на те, що ключовими елементами професійного розвитку вчителя є адаптація до нових умов та використання сучасних навчальних технологій [2]. Вчителі географії, як і інші педагоги, повинні активно впроваджувати проєктні методи навчання, які сприяють залученню учнів до активної участі у навчальному процесі та формуванню у них критичного мислення.

Однією з основних вимог нового професійного стандарту є формування ключових компетентностей у учнів. Коваль О. П. підкреслює, що вчителі, які проходять професійний розвиток, краще реалізують компетентнісний підхід у навчанні, що, в свою чергу, підвищує якість освіти [20]. Це обумовлено тим, що активне навчання та інтерактивні методи, які використовуються під час навчання, сприяють більш глибокому розумінню матеріалу учнями. Таким чином, професійний розвиток вчителів не лише покращує їхні власні навички, але й позитивно впливає на результати навчання учнів.

Не менш важливою є і роль цифрових технологій у навчанні. Кашуба О. В. зазначає, що вчителі географії повинні бути ознайомлені з сучасними електронними ресурсами, програмами та платформами, що використовуються для навчання [17]. Ці інструменти дозволяють не лише зробити уроки більш цікавими та інтерактивними, але й сприяють розвитку учнівських навичок самостійного пошуку та обробки інформації. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес є важливим аспектом, який підвищує загальну ефективність навчання.

Оскільки професійний розвиток вчителів також безпосередньо пов'язаний із процесом атестації педагогічних працівників. Дубровіна О. В. вважає, що атестація має бути об'єктивною та справедливою, забезпечуючи вчителям рівні можливості для демонстрації своїх професійних досягнень [12]. Важливо, щоб критерії оцінювання професійної діяльності вчителів враховували не лише традиційні методи викладання, а й інноваційні підходи, які вони впроваджують у навчальний процес. Це дозволить створити стимул для вчителів, щоб вони продовжували вдосконалювати свої навички та застосовувати нові методики.

Дослідження показують, що вчителі, які активно займаються професійним розвитком, демонструють кращі результати в навчанні учнів. Федоренко О. С. зазначає, що професійний розвиток вчителів є критично важливим для підвищення якості освіти, оскільки він забезпечує вчителям необхідні знання та навички для успішного виконання їхніх обов'язків [45]. Педагоги, які впроваджують нові технології та методи, здатні краще підготувати учнів до сучасних викликів та формувати у них необхідні навички для життя у швидко змінюваному світі.

Одним із важливих аспектів професійного розвитку вчителів є самоосвіта. Климчук Т. В. вказує на те, що самоосвіта є невід'ємною частиною професійного розвитку, яка дозволяє вчителям постійно оновлювати свої знання [18]. Це важливо не лише для особистісного розвитку вчителя, але й для підвищення якості навчання учнів. Вчителі, які активно займаються самоосвітою, здатні

швидше адаптуватися до змін у системі освіти та впроваджувати нові методики навчання.

Гнатюк О. Р. підкреслює, що інтеграція знань з різних предметів є важливим аспектом професійного розвитку вчителя географії [9]. Сучасна освіта вимагає від учнів вміння аналізувати та синтезувати інформацію з різних джерел, тому вчителі повинні бути готові до міждисциплінарної роботи. Це не лише покращує розуміння учнями географічних концепцій, але й формує в них цілісний погляд на світ, що є необхідним у сучасному суспільстві.

Костюк Г. В. акцентує увагу на важливості професійного розвитку в контексті інклюзивної освіти [22]. Вчителі повинні бути підготовлені до роботи з учнями з різними потребами, що вимагає від них нових знань та навичок. Адаптація навчальних програм та використання індивідуальних підходів підвищує якість навчання для всіх учнів, забезпечуючи рівний доступ до освіти. Це підкреслює необхідність постійного професійного розвитку вчителів, щоб вони могли успішно працювати в умовах інклюзивного навчання.

Лисенко В. І. зазначає, що модернізація освіти в Україні повинна базуватися на аналізі сучасних тенденцій і потреб суспільства [25]. Це вимагає від вчителів постійного моніторингу та вдосконалення своїх професійних навичок, щоб вони могли відповідати вимогам нового професійного стандарту. Вчителі, які беруть активну участь у професійному розвитку, здатні краще адаптуватися до змін і впроваджувати інноваційні підходи у навчальний процес.

Важливим аспектом є також підтримка професійного розвитку з боку адміністрації закладу освіти. Вона повинна створювати умови для професійного зростання вчителів, надаючи їм доступ до тренінгів, семінарів, курсів підвищення кваліфікації. Партнерство з вищими навчальними закладами та науковими установами також може бути корисним для вчителів, оскільки воно забезпечує доступ до новітніх досліджень і практик у сфері освіти.

1.3. Аналіз методів та форм професійного розвитку вчителів географії

Професійний розвиток вчителів географії відіграє ключову роль у підвищенні якості освіти, особливо в умовах реформування освітньої системи. Однією з найважливіших форм професійного розвитку є систематичне підвищення кваліфікації через курси, семінари та тренінги.

Згідно з дослідженням Андрєєвої Н. М., ефективні курси підвищення кваліфікації допомагають вчителям запроваджувати інновації у навчальний процес, надаючи їм нові методи та підходи до викладання [1]. Такі курси дозволяють педагогам адаптувати свої уроки до сучасних вимог та інтересів учнів, що, в свою чергу, підвищує мотивацію і якість навчання.

Важливим аспектом професійного розвитку є самоосвіта. Як стверджує Климчук Т. В., самоосвіта вчителя є критично важливою для його професійного зростання [5]. Вчителі, які активно займаються самоосвітою, мають можливість покращити свої знання з предмета, досліджувати нові методики викладання та розвивати критичне мислення. Залучення до професійної літератури, участь у вебінарах та онлайн-курсах дає вчителям географії можливість постійно оновлювати свої знання і навички.

Не менш важливою є інтеграція цифрових технологій у процес професійного розвитку. Кашуба О. В. підкреслює, що використання онлайн-платформ та цифрових ресурсів дозволяє вчителям географії освоювати нові педагогічні практики та технології [3]. Це особливо актуально в умовах постійних змін у технологічному середовищі, коли вчителі повинні бути готовими до впровадження нових форм навчання. Використання електронних платформ для обміну досвідом та матеріалами дає можливість не лише підвищити якість викладання, але й полегшує доступ до навчальних ресурсів.

Кооперативне навчання та обмін досвідом між вчителями є ще однією важливою формою професійного розвитку. Баранов О. В. вказує на те, що співпраця між педагогами сприяє розвитку колективного мислення і творчого підходу до навчання [2]. Участь у спільних проектах та науково-дослідницьких

роботах дозволяє вчителям вчитися один у одного, ділитися успіхами та викликами, що, безумовно, підвищує якість викладання географії.

Також, варто звернути увагу на інклюзивний підхід у навчанні. Костюк Г. В. зазначає, що вчителі географії повинні бути готові працювати з учнями з різними потребами, що вимагає спеціальних знань та навичок [4]. Проведення курсів і тренінгів з інклюзивних методів навчання дозволяє вчителям створювати доступні умови для всіх учнів, що є необхідним у сучасному навчальному середовищі. Інклюзивні підходи сприяють не лише залученню учнів з особливими освітніми потребами, а й покращують загальну атмосферу в класі.

Метод проєктів також є важливим елементом професійного розвитку. Коваль О. П. підкреслює, що застосування проєктного навчання дозволяє вчителям розвивати критичне мислення та дослідницькі навички учнів [6]. Проєктні роботи, які проводять учні, сприяють глибшому засвоєнню навчального матеріалу, оскільки вони самостійно досліджують теми, знаходять відповіді на запитання та представляють результати своїх досліджень. Це не тільки підвищує зацікавленість учнів, але й формує в них навички роботи в команді, які є надзвичайно важливими в сучасному світі.

Атестація педагогічних працівників також займає важливе місце в системі професійного розвитку. Дубровіна О. В. вказує на те, що ефективна система атестації повинна стимулювати вчителів до підвищення своєї кваліфікації та впровадження нових методів викладання [8]. Атестація, яка включає не лише оцінку традиційних показників, але й нових підходів до навчання, може стати потужним мотиватором для професійного зростання. Вчителі, які проходять атестацію, отримують зворотний зв'язок про свої досягнення і проблеми, що дозволяє їм працювати над покращенням своїх навичок.

Оцінка та моніторинг професійного розвитку вчителів є ще одним важливим аспектом. Лисенко В. І. зазначає, що систематичний моніторинг дозволяє виявити прогалини у знаннях та навичках педагогів і оцінити ефективність обраних методів і форм розвитку [7]. Це дає можливість коригувати програми підвищення кваліфікації, створюючи індивідуальні плани розвитку для

кожного вчителя. Такий підхід допомагає забезпечити персоналізоване навчання, яке відповідає конкретним потребам педагогів.

Залучення вчителів до професійних спілок та асоціацій також є важливим елементом професійного розвитку. Федоренко О. С. підкреслює, що участь у професійних спільнотах дозволяє вчителям обмінюватися досвідом, отримувати нові знання та підтримувати одне одного у професійних досягненнях [9]. Це створює сприятливе середовище для особистісного та професійного зростання, що є особливо важливим у сучасному динамічному освітньому просторі.

Крім того, важливим є розвиток міждисциплінарного підходу в навчанні географії. Вчителі, які здатні інтегрувати знання з різних предметів, можуть створити більш цікаві та змістовні уроки. Як зазначає Костенко І. Ю., інтеграція різних навчальних дисциплін у викладанні географії сприяє формуванню цілісного світогляду учнів і розвитку їх критичного мислення [10]. Це, в свою чергу, дозволяє учням краще усвідомлювати взаємозв'язки між різними явищами, що відбуваються у світі.

Методи навчання, орієнтовані на учня, також набирають популярності в професійному розвитку вчителів. Педагоги, які застосовують активні методи навчання, зокрема обговорення, дебати та рольові ігри, можуть краще залучати учнів до навчального процесу. За словами Щербини О. А., такі підходи допомагають учням не лише засвоювати нову інформацію, але й розвивати навички співпраці та комунікації [11]. Використання активних методів навчання створює середовище, в якому учні стають активними учасниками навчального процесу.

Серед нових тенденцій в професійному розвитку вчителів географії можна виділити використання когнітивних технологій. Дослідження, проведене Мельник О. П., показало, що когнітивні технології, які акцентують увагу на розвитку мислення учнів, здатні значно підвищити ефективність навчання [12]. Вчителі, які впроваджують когнітивні технології в свою практику, допомагають учням глибше осмислити вивчене, що позитивно позначається на їх навчальних досягненнях.

Висновки до 1-го розділу

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що лише через комплексний підхід до професійного розвитку можна досягти високого рівня освіти та підготувати учнів до успішної діяльності в сучасному суспільстві. Вчителі географії, які постійно вдосконалюють свої знання та навички, стають не лише кращими педагогами, але й прикладом для учнів, формуючи в них прагнення до знань та саморозвитку.

Від традиційних курсів підвищення кваліфікації до самоосвіти, кооперативного навчання, проєктного навчання та моніторингу – усі ці елементи сприяють підвищенню якості викладання.

Важливість інтеграції цифрових технологій та активних методів навчання лише підтверджує необхідність постійного вдосконалення педагогічної майстерності вчителів.

Врахування сучасних тенденцій та потреб учнів є запорукою успішного професійного розвитку, що в свою чергу впливає на якість освіти в цілому.

Професійний розвиток вчителів географії є комплексним і багатограним процесом, що включає різноманітні методи та форми; це необхідна умова для успішної реалізації реформ та підвищення якості освіти. Запровадження нового професійного стандарту та Положення про атестацію педагогічних працівників вимагає від вчителів не лише знань, але й умінь, які забезпечать реалізацію нових підходів у навчанні. Професійний розвиток повинен бути систематичним і постійним процесом, що дозволяє вчителям адаптувати свої методи до змін і викликів сучасного світу.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ

2.1. Аналіз реформ у галузі освіти на сучасному етапі

Важливо визнати, що школа відіграє ключову роль у розвитку дітей, формуючи їх базу знань і навичок, які будуть корисними протягом усього їхнього життя. Проте швидкі зміни в сучасному світі вимагають адаптації шкільної системи до нових умов.

Багато прийомів і практик, які були ефективними для дітей 10–20 років тому, втрачають свою актуальність для сучасних учнів. Нові виклики, такі як пандемія та війна, створюють необхідність у впровадженні нових підходів до навчання. У зв'язку з цим в Україні продовжують проводити освітню реформу. Освітня реформа розпочалася задовго до повномасштабної війни, ще в 2017 році. Спочатку вона охопила початкову школу, де учні отримали можливість більш активної участі в навчальному процесі, зокрема, у формі гри.

Реформа старшої школи – це логічне продовження цього процесу, який був розпочатий ще шість років тому. Вона закріплена у законодавстві і буде продовжуватися незалежно від ситуації з війною. Навіть якщо війна завершиться, діти в усіх українських громадах будуть так само потребувати якісної освіти. Тому проведення освітньої реформи має сенс і важливість незалежно від обставин.

Мета реформи полягає в забезпеченні доступної та якісної шкільної освіти для кожної дитини у громаді. Формулювання про "пониження ступеня школи" може викликати негативні асоціації, але насправді логіка реформи полягає в іншому. Згідно з нею, діти отримуватимуть початкову освіту у початковій школі, базову середню освіту - у гімназії, а профільну середню - у ліцеї. У гімназіях та ліцеях діти матимуть можливість отримати більш глибоку професійну освіту, що полегшить їм вступ до вищих навчальних закладів у майбутньому. Ці заклади можуть бути окремими школами або складовими частинами одного навчального

закладу. Рішення про кількість та розташування гімназій та ліцеїв у громаді приймається самою громадою.

Завдяки освітній реформі, менші громади мають можливість забезпечити дітям якісну шкільну освіту та успішно конкурувати з великими містами. Прикладом такого успішного втілення реформи є Славутська громада на Хмельниччині. Тут працює академічний ліцей з семи різних профілів, від інформатики до філології, що привертає колег з інших громад для перейняття успішного досвіду.

Схожий шлях обирає і Володимир-Волинська громада на Волині, де планується відкриття ліцею, який надаватиме якісну профільну освіту не лише місцевим дітям, але й з сусідніх громад. Місцева влада активно взаємодіє з батьками, вчителями та учнями, щоб забезпечити їхню підтримку та залучення до процесу реформування. Попри початковий опір мешканців, зараз вони готові приймати та втілювати реформу, особливо тому, що нововведення дуже подобаються учням, які є головною метою цих змін у освіті.

Законодавчі рамки у сфері освіти визначають державну політику, яку місцева влада повинна впровадити. Таким чином, реформа є частиною державного курсу на покращення доступності та якості освітніх послуг, не залежно від обставин, включаючи повномасштабну війну. Проте громади мають вольність у визначенні багатьох деталей, таких як профілі ліцеїв, їх місцезнаходження та кількість класів. Кожна громада має свої особливості, тому не можна однозначно скопіювати рішення інших.

Сучасні реформи в освітній галузі України спрямовані на адаптацію навчальних процесів до нових економічних і соціальних викликів, а також на інтеграцію світового досвіду в систему освіти. Основними цілями цих реформ є підвищення якості освіти, розвиток професійної компетентності педагогів, запровадження інноваційних технологій та інтеграція інклюзивної освіти.

Однією з ключових реформ є запровадження Нової української школи (НУШ), яка передбачає перехід від традиційних методів навчання до сучасних, спрямованих на розвиток критичного мислення учнів. В рамках НУШ

акцентується увага на формуванні компетентностей, що відповідають вимогам XXI століття, таких як креативність, комунікація та співпраця [1]. Реалізація цієї реформи потребує підготовки вчителів до нових умов навчання, що, в свою чергу, сприяє розвитку їхньої професійної компетентності [4].

Крім того, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту стало невід'ємною частиною сучасної реформи. Використання цифрових технологій не лише підвищує ефективність навчання, але й забезпечує доступ до якісних освітніх ресурсів, що особливо актуально в умовах пандемії COVID-19 [6]. Згідно з дослідженнями, інтеграція технологій у навчальний процес сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів та розвитку їхніх навичок самостійної роботи [12].

Однією з важливих складових реформ є підготовка вчителів, яка передбачає створення програм професійного розвитку, що відповідають сучасним вимогам. У цьому контексті особливу увагу варто приділити підвищенню кваліфікації педагогів у сфері сучасних методик викладання, адже вчителі повинні бути готовими адаптувати свої методи навчання до змінюваних умов [13]. Програми підготовки мають включати елементи самоосвіти, що сприяє безперервному професійному зростанню педагогів [18].

Реформа інклюзивної освіти в Україні також займає важливе місце в освітній політиці. Інтеграція учнів з особливими освітніми потребами в загальноосвітні заклади є важливим кроком до створення рівних можливостей для всіх дітей [22]. Це передбачає як адаптацію навчальних програм, так і підготовку вчителів до роботи в інклюзивному середовищі, що потребує нових підходів і методик [24].

Важливим аспектом сучасних реформ є модернізація навчальних планів, що має на меті інтеграцію міждисциплінарних знань та розвиток компетентнісного підходу [29]. Це дозволяє забезпечити більш гнучке й адаптивне навчання, яке відповідає потребам учнів і вимогам сучасного ринку праці. Наприклад, реалізація компетентнісного підходу в навчанні географії

включає активні методи навчання, які сприяють розвитку критичного мислення та аналітичних навичок у учнів [37].

Ще одним важливим елементом реформ є розвиток системи оцінювання, яка повинна переходити від традиційних форм до формативного оцінювання, що враховує прогрес учнів протягом навчання. Згідно з новими підходами, оцінювання має бути спрямоване не лише на результати, а й на процес навчання, що дозволяє вчителям отримувати зворотний зв'язок щодо ефективності своїх методів [41].

На тлі зазначених реформ важливу роль відіграє підвищення фінансування освіти, яке дозволяє впроваджувати інноваційні технології, модернізувати навчальні заклади та забезпечувати педагогів необхідними ресурсами для професійного розвитку. Без належного фінансування реалізація реформ може бути значно ускладнена, оскільки потреби навчальних закладів зростають у зв'язку з новими вимогами до якості освіти [25].

Отже, сучасні реформи в освітній галузі України є комплексними та багатогранними, спрямованими на забезпечення якості освіти та підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних адаптуватися до вимог змінного світу. Впровадження інноваційних методів навчання, розвиток професійної компетентності вчителів, інтеграція технологій та створення інклюзивного середовища є основними напрямками, які потребують подальшої уваги та ресурсів для їх успішної реалізації [38][40].

2.2. Концептуальні зміни у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників

Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні зазнає суттєвих концептуальних змін у відповідь на сучасні виклики суспільства та вимоги ринку праці. Ці зміни спрямовані на забезпечення високої якості освіти через підвищення професійної компетентності вчителів та впровадження нових підходів у навчанні. В рамках реформ педагогічна освіта має на меті інтеграцію

формальної, неформальної та інформальної освіти, що забезпечує гнучкість у навчанні та адаптацію до потреб педагогічних працівників.

Формальна освіта залишається основою підвищення кваліфікації, яка включає офіційні програми та курси, затверджені Міністерством освіти і науки України. Вона передбачає систематичний підхід до навчання, включаючи вивчення нових методик, технологій та педагогічних стратегій. Проте останнім часом все більше уваги приділяється неформальному та інформальному навчанню, яке доповнює формальну освіту та надає можливість педагогам розвивати свої навички у неформальних умовах [1].

У контексті цих змін важливу роль відіграє Постанова Кабінету Міністрів України № 800 “Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників”. Ця постанова була прийнята з метою удосконалення системи підвищення кваліфікації та сприяння професійному розвитку вчителів через запровадження нових стандартів і принципів навчання. Основні положення постанови визначають, що підвищення кваліфікації має бути безперервним процесом, що враховує індивідуальні потреби педагогів та специфіку їхньої діяльності, що підкреслює важливість особистісного підходу до навчання [5].

Зазначена Постанова визначає рамки професійного розвитку педагогічних працівників. Так, згідно документу, педагоги зобов'язані працювати над саморозвитком щорічно. Постанова не визначає мінімальної кількості годин підвищення кваліфікації, проте зобов'язує педагогів закладів загальної середньої освіти набрати 150 годин (або 5 кредитів ЄКТС) за міжтестастаційний період (як правило – п'ятирічний). Також Постанова визначає шість напрямків підвищення кваліфікації.

Постановою не обмежено вибір педагогів щодо вибору форм, методів та обсягів підвищення кваліфікації за зазначеними напрямками, окрім професійного розвитку в напрямку психології та інклюзивної освіти. Тут документом встановлено мінімальну кількість годин підвищення кваліфікації, а саме 10% - тобто по 15 годин в кожному із зазначених напрямків.

Неформальна освіта включає в себе різноманітні курси, тренінги та семінари, які організуються як державними, так і приватними установами. Цей вид навчання характеризується гнучкістю, можливістю вибору тематики та формату навчання, що дозволяє педагогам адаптувати навчальний процес під свої потреби. Програма «Академія педагога», що реалізується відповідно до положень постанови № 800, передбачає проведення циклів тренінгів та майстер-класів для вчителів, що охоплюють сучасні тенденції в освіті та методики викладання [10].

Хоч педагоги й отримали певну автономію в питанні підвищення кваліфікації шляхом неформальної освіти, все ж визначено певні вимоги до цього процесу. Головною вимогою є те, що всі неформальні заходи повинні передбачати програму, до якої є ряд вимог. Так, легітимна програма повинна бути затвердженою відповідним суб'єктом підвищення кваліфікації містити: інформацію про її розробника (розробників), найменування, мету та напрям, зміст, обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або в кредитах ЄКТС, форму (форми) підвищення кваліфікації, перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться (загальні, фахові тощо).

Результати підвищення кваліфікації шляхом неформальної освіти можуть бути визнаними педагогічними радами закладів освіти лише в разі наявності відповідної програми та відповідного документу, що підтверджує здобуття вмій та навичок, передбачених відповідною програмою.

Важливим аспектом є також інформальна освіта, яка включає самоосвіту та навчання через практичний досвід. Вона сприяє розвитку критичного мислення, креативності та адаптивності педагогів. В рамках інформальної освіти вчителі можуть використовувати онлайн-ресурси, професійні спільноти, вебінари та платформи для обміну досвідом [15]. Зокрема, ініціативи на кшталт «Електронного педагогічного портфоліо» дозволяють вчителям збирати та систематизувати матеріали, що свідчать про їхню професійну діяльність і досягнення [12]. Проте, варто зазначити, що до схвалення результатів інформальної освіти також є ряд вимог. До прикладу, підвищення кваліфікації

педагогом не може бути частішим ніж 1 рік на міжтестастійний період, матеріали інформальної освіти представляються на розгляд педагогічної ради, яка, в разі успішної валідації) може прийняти рішення про визнання результатів інформальної освіти підвищенням кваліфікації, обсягом не більше 1 кредиту ЄКТС (30 годин).

Концептуальні зміни у системі підвищення кваліфікації педагогів також передбачають інтеграцію міждисциплінарних знань та компетенцій, що відповідають сучасним вимогам ринку праці. Це означає, що вчителі повинні не лише володіти знаннями з власної дисципліни, але й мати навички, які дозволять їм ефективно взаємодіяти з іншими фахівцями та розуміти потреби учнів у різних сферах. Постанова № 800 підкреслює, що підвищення кваліфікації має включати елементи проектного навчання, критичного мислення, а також навички роботи в команді [20].

Окрему увагу слід приділити освітнім платформам, які пропонують різноманітні курси та матеріали для підвищення кваліфікації педагогів. Наприклад, платформи на кшталт «EdEra» та «Prometheus» забезпечують доступ до онлайн-курсів, що охоплюють широкий спектр тем, від новітніх педагогічних технологій до психології навчання [35]. Такі ресурси сприяють розвитку інформальної освіти, дозволяючи вчителям навчатися в зручному для них темпі та формі.

Особливе місце серед освітніх платформ є Національна платформа можливостей професійного розвитку педагогічних працівників «EdWay». Платформа надає цифрову підтримку для сторін процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників та сприяє розбудові партнерського середовища для розвитку ринку можливостей професійного зростання. Використовуючи платформу педагоги мають можливість:

- складати індивідуальний план професійного розвитку;
- формувати пропозиції до плану підвищення кваліфікації в закладі освіти;
- отримувати консультації фахівців;

- реєструватися на різноманітні можливості підвищення кваліфікації, яких на порталі зареєстровано вже понад 1000, обираючи їх серед понад 280 суб'єктів підвищення кваліфікації;
- отримувати електронні версії документів, що підтверджують підвищення кваліфікації;
- здійснювати самодіагностику професійних компетентностей;
- обліковувати години підвищення кваліфікації.

Також важливими є програми міжнародного обміну, які надають можливість педагогам отримувати новий досвід та знання за кордоном. Такі програми сприяють не лише підвищенню професійної кваліфікації, а й формуванню міжкультурних компетенцій, що є важливим у сучасному глобалізованому світі [40]. Участь у міжнародних проектах дозволяє педагогам впроваджувати нові методики та підходи в навчальний процес, що відповідають світовим стандартам.

Значну роль у підвищенні якості освіти відіграють також зміни в професійному стандарті для педагогів, які враховують сучасні вимоги до знань, навичок та умінь, що повинні мати вчителі. Постанова № 800 акцентує увагу на необхідності інтеграції цифрових технологій у процес навчання, що зумовлено швидким розвитком інформаційних технологій і їх впливом на освітній процес [42]. Використання нових технологій у навчанні дозволяє не лише підвищити ефективність викладання, але й зробити його більш інтерактивним та цікавим для учнів.

Крім того, важливим аспектом реформ є оцінювання якості підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Запровадження нових механізмів моніторингу та оцінювання результатів навчання допоможе забезпечити відповідність програм підвищення кваліфікації сучасним потребам освіти. Зокрема, слід запровадити системи зворотного зв'язку, які дозволять педагогам оцінювати якість навчання та вдосконалювати програми на основі отриманих відгуків [45].

Іншим важливим кроком є розвиток корпоративного навчання в закладах освіти. Це передбачає проведення навчальних заходів на базі навчальних закладів, що дозволяє створити сприятливе середовище для професійного розвитку педагогів. Участь у спільних проектах, дослідницьких ініціативах та інших формах співпраці сприяє обміну досвідом та впровадженню нових підходів у навчальний процес [50]. Такі заходи не лише покращують професійні навички педагогів, але й формують у них почуття спільноти та взаємодії.

Важливим аспектом є також інклюзивна освіта, яка передбачає надання освітніх послуг для всіх учнів, незалежно від їхніх можливостей. Це викликало потребу в підвищенні кваліфікації педагогів щодо роботи з дітьми з особливими потребами та адаптації навчальних програм під їхні вимоги. Програми підвищення кваліфікації повинні враховувати інклюзивний підхід, забезпечуючи педагогам необхідні знання та навички для роботи в таких умовах [55].

В рамках нової концепції підвищення кваліфікації педагогічних працівників важливо враховувати також потреби суспільства в цілому. Це передбачає впровадження програм, які сприяють розвитку соціальної відповідальності та активного громадянства учнів. Вчителі повинні мати можливість брати участь у програмах, що сприяють розвитку критичного мислення, емоційного інтелекту та навичок вирішення конфліктів у учнів [60].

2.3. Аналіз впливу реформ на професійний розвиток вчителя географії

Важливою складовою концептуальних змін є створення системи професійного розвитку, яка базується на потребах учителів та відповідних запитах ринку. Ця система повинна включати можливості для самоосвіти, професійної підтримки та менторства, що дозволяє педагогам реалізувати свої інтереси та потреби в розвитку [30]. Зокрема, програми наставництва для молодих педагогів можуть бути ефективним способом підвищення кваліфікації, оскільки дозволяють передавати досвід та знання більш досвідчених колег.

Зміни у системі підвищення кваліфікації педагогів відбуваються на фоні глобальних тенденцій в освіті, які передбачають більш активну участь учнів у

навчальному процесі та їхню автономію. Це потребує від педагогів нових компетенцій, що включають технологічну грамотність, вміння працювати з даними, а також навички соціального спілкування [25]. Впровадження нових освітніх технологій та інноваційних підходів в навчання педагогів є важливим аспектом у реформуванні системи підвищення кваліфікації.

Освітні реформи в Україні в останні роки значно вплинули на професійний розвиток вчителів, зокрема вчителів географії. Зміни, що відбулися в освітній системі, включають впровадження нових навчальних планів, інтеграцію сучасних технологій, акцент на компетентнісний підхід, а також підвищення вимог до професійної підготовки педагогів. Ці реформи не лише змінюють зміст освіти, але й вимагають від вчителів постійного розвитку своїх професійних компетенцій.

Однією з основних реформ, яка вплинула на професійний розвиток вчителів географії, є впровадження концепції "Нова українська школа". Ця концепція передбачає перехід від традиційного до діяльнісного підходу у навчанні, що спонукає вчителів використовувати нові методики, інтерактивні технології та інноваційні підходи у викладанні. Зокрема, акцент на розвиток критичного мислення та креативності учнів вимагає від вчителів географії нових знань і вмінь [3].

Крім того, реформи, пов'язані з діджиталізацією освіти, мають значний вплив на професійний розвиток педагогів. Вчителі географії повинні опановувати нові інформаційно-комунікаційні технології, які стають важливою складовою навчального процесу. Наприклад, використання онлайн-платформ, електронних ресурсів, інтерактивних карт та інших цифрових інструментів дозволяє збагачувати навчальний процес та робити його більш цікавим і доступним для учнів [5]. Відповідно до дослідження, проведеного Бондаренком, використання ІКТ у навчанні географії покращує мотивацію учнів і підвищує ефективність навчального процесу [6].

Важливим аспектом професійного розвитку вчителів є їх участь у різноманітних програмах підвищення кваліфікації. Реформа підвищення

кваліфікації педагогів передбачає не лише традиційні курси, але й можливість навчання через онлайн-формати, що надає вчителям більше можливостей для самостійного навчання та розвитку [12]. Зокрема, впровадження модульних програм, які включають практичні завдання та проекти, сприяє глибшому засвоєнню знань і навичок.

Крім того, актуальним є питання інклюзивної освіти, яке набуло широкого розголосу в рамках освітніх реформ. Вчителі географії повинні враховувати індивідуальні потреби учнів, що вимагає від них знань у галузі психології, педагогіки та спеціальної освіти [22]. Це, в свою чергу, стимулює вчителів до участі в семінарах та тренінгах, що сприяють їх професійному зростанню. Також варто відзначити важливість міждисциплінарного підходу в навчанні. Освітні реформи заохочують інтеграцію різних предметів, що дозволяє вчителям географії співпрацювати з колегами з інших дисциплін, створюючи проекти, які охоплюють кілька галузей знань. Це не лише збагачує навчальний процес, але й відкриває нові можливості для професійного розвитку вчителів [9].

Реформа освіти в Україні також передбачає акцент на розвиток м'яких навичок (soft skills), які є критично важливими для сучасних педагогів. Вчителі географії, як і їх колеги з інших предметів, повинні розвивати комунікаційні, організаційні та управлінські навички, що дозволяє їм бути більш ефективними в навчальному процесі. Ці навички допомагають вчителям не лише в класі, але й у спілкуванні з батьками, адміністрацією школи та в інших сферах їхньої діяльності [11].

Важливим аспектом професійного розвитку є також самоосвіта. Вчителі географії повинні активно шукати нові джерела інформації, досліджувати нові методики навчання та постійно вдосконалювати свої знання. Це може включати читання професійної літератури, участь у вебінарах, конференціях, а також обмін досвідом з колегами [18]. Самоосвіта допомагає вчителям адаптуватися до змін і залишатися на передовій освітніх тенденцій.

Наукові дослідження свідчать, що професійний розвиток вчителів географії значно покращується за рахунок участі в спільнотах практики. Ці спільноти

надають можливість вчителям обмінюватися досвідом, ділитися успішними практиками та отримувати підтримку однодумців [38]. Важливість таких спільнот підтверджується дослідженнями, які демонструють позитивний вплив на професійну активність і мотивацію вчителів.

Однією з найважливіших реформ є зміна оцінювання учнів. Від традиційних методів, які зосереджуються на знаннях, освіта переходить до формуючого оцінювання, яке заохочує розвиток критичного мислення та творчих здібностей учнів [34]. Вчителі географії повинні адаптувати свої методи викладання відповідно до нових стандартів оцінювання, що, в свою чергу, вимагає від них постійного навчання та самовдосконалення.

В умовах сучасних викликів, зокрема глобалізації, зміни клімату та технологічних інновацій, професійний розвиток вчителів географії стає ще більш актуальним. Вчителі повинні бути готовими до змін у суспільстві та економіці, що впливають на їхню професійну діяльність. Це включає розуміння нових тенденцій у географічних науках, використання актуальних даних та адаптацію до нових реалій [43].

Загалом, освітні реформи в Україні створюють нові можливості для професійного розвитку вчителів географії. Проте вони також ставлять перед педагогами нові виклики, які потребують адаптації до змін у навчальному процесі. Важливо, щоб вчителі активно використовували можливості, що виникають у зв'язку з реформами, для підвищення своєї професійної кваліфікації, розвитку нових навичок та впровадження інноваційних методів навчання.

Таким чином, можна стверджувати, що освітні реформи, які проходять в Україні, значно впливають на професійний розвиток вчителів географії. Це проявляється в адаптації нових методик, підвищенні кваліфікації, інтеграції сучасних технологій та необхідності самоосвіти. Професійний розвиток вчителів географії стає ключовим фактором, що впливає на якість освіти та підготовку учнів до викликів сучасного світу.

2.4. Інноваційні підходи до професійного розвитку в умовах реформ

Реформа освіти в Україні є важливим етапом, спрямованим на вдосконалення навчальних процесів, зокрема в галузі географії. Зміни у системі освіти ставлять нові вимоги до професійного розвитку вчителів, адже їхня роль не обмежується лише передачею знань, а включає формування критичного мислення, інноваційного підходу та активної участі в навчальному процесі. Одним із ключових аспектів реформування є інтеграція сучасних технологій, що дозволяє підвищити якість навчання.

Баранов О. В. зазначає, що інноваційні технології в освіті стають потужним інструментом для розвитку учнів, оскільки сприяють активізації їхнього навчального процесу і забезпечують гнучкість у навчанні [5]. Важливість технологій у процесі навчання полягає в тому, що вони не лише спрощують процес засвоєння матеріалу, а й роблять його більш цікавим та інтерактивним, що особливо актуально для навчання географії.

Дослідження професійного розвитку вчителя географії підкреслюють необхідність впровадження нових підходів до навчання. Андреева Н. М. вказує на те, що професійний розвиток вчителя має включати нові педагогічні методики, що орієнтуються на активне залучення учнів до процесу навчання [2]. Це особливо важливо в умовах, коли учні стикаються з великим обсягом інформації, і роль вчителя полягає не лише у її передачі, а й у вмінні навчити учнів критично мислити та аналізувати отриману інформацію. Використання проєктних методів, навчання на основі дослідження та інтерактивних технологій дозволяє зробити навчання більш продуктивним.

Коваль О. П. зазначає, що інноваційні методи навчання географії, такі як проєктне навчання та використання цифрових ресурсів, сприяють розвитку творчих здібностей учнів і підвищують їхню мотивацію до навчання [20]. Ці методи дозволяють вчителям адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб учнів, що сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу. Вчителі, які впроваджують ці методи, відзначають покращення результатів навчання та зацікавленості учнів у предметі. У свою чергу, це вимагає від вчителів не лише

знань у галузі географії, але й навичок у використанні сучасних технологій та методик навчання.

Кашуба О. В. зазначає, що професійний розвиток вчителів географії має враховувати сучасні виклики, зокрема діджиталізацію та зміну підходів до викладання. Автор вказує, що важливо навчати вчителів адаптувати свої методи до нових умов, що створює сприятливе середовище для навчання [17]. В умовах глобалізації та інформаційної революції, вчителі повинні бути готові швидко реагувати на зміни в освіті та суспільстві. Це, в свою чергу, допомагає вчителям стати активними учасниками освітніх реформ і запроваджувати інноваційні практики у своїй діяльності.

Одним із важливих аспектів реформування є підвищення професійної компетентності вчителів. Дубровіна О. В. акцентує увагу на необхідності розвитку професійної компетентності, яка включає як знання, так і вміння, що формуються протягом усього професійного життя вчителя [12]. Це забезпечує готовність вчителів до впровадження нових технологій та методів у навчальний процес, а також до роботи в умовах змін. Професійна компетентність також включає вміння працювати в команді, що стає дедалі важливішим у сучасному освітньому середовищі.

Федоренко О. С. у своєму дослідженні також наголошує на важливості педагогічних технологій у формуванні професійних компетенцій вчителів. Він зазначає, що використання новітніх педагогічних технологій, таких як інтерактивні методи навчання, є необхідним для підвищення якості освіти в цілому [45]. Це особливо важливо в умовах реформування системи освіти, коли вчителі повинні бути готовими до змін і здатними адаптувати свої методи до нових реалій. Використання інтерактивних методів дозволяє залучити учнів до активної роботи, що покращує їхню зацікавленість у предметі та сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу.

У світлі нових викликів та змін важливим є питання самоосвіти в професійному розвитку вчителів. Климчук Т. В. підкреслює, що самоосвіта є основою професійного зростання вчителя, оскільки дозволяє постійно

оновлювати знання та навички, необхідні для ефективного викладання географії [18]. Самоосвіта забезпечує можливість вчителям самостійно обирати найефективніші методи навчання та підвищувати свою кваліфікацію. Вчителі, які активно займаються самоосвітою, здатні краще реагувати на виклики сучасного світу та втілювати нові ідеї в навчальному процесі.

Крім того, важливим є питання інтеграції міждисциплінарних знань у навчання географії. Гнатюк О. Р. відзначає, що інтеграція знань з різних предметів сприяє розвитку комплексного мислення учнів і дозволяє їм краще розуміти взаємозв'язки між різними сферами знань [9]. Цей підхід вимагає від вчителів не лише глибоких знань з географії, але й здатності до міждисциплінарної роботи, що є ще одним викликом для їх професійного розвитку. Вчителі повинні вміти інтегрувати знання з інших предметів у процес навчання, що допоможе учням розуміти, як різні сфери знань взаємодіють між собою.

Реформування системи освіти також передбачає акцент на інклюзивність. Костюк Г. В. підкреслює, що професійний розвиток вчителів у контексті інклюзивної освіти є важливим елементом, який допомагає забезпечити рівний доступ до освіти для всіх учнів, незалежно від їхніх можливостей [22]. Це вимагає від вчителів нових навичок та знань, що повинні бути враховані в процесі їх професійного розвитку. Вчителі повинні бути готові працювати з учнями з різними потребами, адаптувати навчальні програми та використовувати індивідуальні підходи.

Необхідність модернізації освіти в Україні, а також виклики, які постають перед освітянами, підкреслює важливість наукових досліджень у цій галузі. Лисенко В. І. зазначає, що модернізація освіти повинна базуватися на аналізі сучасних тенденцій і потреб суспільства, щоб підготувати вчителів до викликів, які ставлять нові реалії [25]. Це передбачає активне залучення вчителів до процесу реформування, що сприятиме їхньому професійному розвитку.

В умовах реформування системи освіти інноваційні підходи до професійного розвитку вчителів стають особливо актуальними. Серед найбільш доступних та зручних для педагогів можна виокремити наступні:

1. Дистанційне навчання та онлайн-курси, що надають доступ до якісних освітніх ресурсів та курсів від провідних університетів і організацій по всьому світу. Перевагами такого підходу є гнучкий графік навчання, можливість самостійно обирати теми та тривалість курсів.

2. Мікронавчання – що дозволяють педагогам концентруватися на вдосконаленні конкретних навичок за допомогою коротких, цільових навчальних модулів.

3. Колаборативне навчання, спільне вирішення проблем, робота в групах, обмін досвідом і знаннями між вчителями.

4. Коучинг і наставництво, які надають індивідуальну підтримку вчителям з боку досвідчених колег або професійних коучів.

5. Участь у професійних заходах, де обговорюються новітні підходи, методики та інновації в освіті та є можливість живого спілкування з експертами, обмін досвідом і знаннями.

Отже, інноваційні підходи до професійного розвитку допомагають педагогам адаптуватися до змін, підвищувати свою кваліфікацію та ефективно впроваджувати нові методики у освітній процес.

Висновки до 2-го розділу

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що реформування системи освіти в Україні має значний вплив на професійний розвиток вчителів географії.

Концептуальні зміни у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні потребують комплексного підходу, який охоплює формальну, неформальну та інформальну освіту. Зміни в системі освіти мають бути орієнтовані на потреби педагогів, учнів та суспільства в цілому, що забезпечить якісне навчання та підвищення професійної компетентності

вчителів. Необхідність безперервного професійного розвитку, впровадження нових технологій та підходів, а також активна участь педагогів у міжнародних проектах та програмах обміну є ключовими елементами сучасної системи підвищення кваліфікації, що відповідає викликам сьогодення.

Запровадження інноваційних підходів, використання сучасних технологій та акцент на міждисциплінарність стають важливими елементами у формуванні професійних компетенцій вчителів. Професійний розвиток вчителів у нових умовах передбачає не лише адаптацію до змін, але й активне залучення до процесу реформування освіти. Це сприятиме підвищенню якості навчання, розвитку учнів та формуванню їхньої зацікавленості у географії.

Таким чином, професійний розвиток вчителів географії в умовах реформ є важливим і актуальним питанням, яке потребує подальшого дослідження та впровадження нових підходів в практику. Вчителі повинні бути готові до змін, активно шукати нові можливості для самовдосконалення та адаптувати свої методи до вимог сучасного навчального процесу. Цей процес вимагає підтримки з боку держави, адміністрацій навчальних закладів та самоосвіти самих вчителів.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ

3.1. Дослідження щодо визначення потреб у професійному розвитку вчителів

Професійний розвиток вчителів географії є критично важливим аспектом забезпечення якісної освіти. Одним із ефективних методів оцінки потреб у професійному розвитку є проведення анкетування або інтерв'ю з вчителями. Це дослідження дозволяє виявити не лише потреби, але й проблеми, з якими стикаються вчителі в процесі своєї професійної діяльності.

Визначення потреб у професійному розвитку вчителів географії можна здійснити через структуровану анкету, яка міститиме як закриті, так і відкриті питання. Наприклад, анкета може включати запитання про рівень задоволеності поточними професійними знаннями, а також про сфери, в яких вчителі відчують потребу в додаткових знаннях та навичках. Одним із запитань може бути: «На скільки ви задоволені своїми знаннями з використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні географії?» [12]. Це питання дає можливість виявити, чи потрібно вчителям підвищувати кваліфікацію в цій сфері.

Крім того, доцільно включити питання, що стосуються нових методик викладання. Наприклад, запитання «Які сучасні методи викладання ви використовуєте у своїй практиці?» дозволить з'ясувати, чи вживають вчителі інноваційні підходи у навчанні, а також виявити методи, які викликають найбільший інтерес. Це питання може бути доповнене відкритим запитом: «Які нові методи ви хотіли б освоїти?» [22]. Таким чином, вчителі зможуть висловити свої потреби, що можуть бути основою для подальшого професійного розвитку.

Також важливо з'ясувати, чи відчують вчителі потребу в покращенні своїх навичок роботи з різними категоріями учнів, включаючи учнів з особливими потребами. Запитання «Чи отримували ви навчання щодо роботи з

учнями з особливими потребами?» може допомогти визначити, наскільки вчителі готові до інклюзивного навчання, що є важливим аспектом сучасної освіти [34].

Проведення інтерв'ю з вчителями може дати ще глибше розуміння їхніх потреб. Під час інтерв'ю вчителі можуть більш детально пояснити свої проблеми та виклики. Наприклад, питання «Які основні труднощі ви зустрічаєте при викладанні географії?» дозволить отримати конкретні приклади проблем, з якими вони стикаються, таких як недостатня матеріальна база, брак часу для підготовки уроків або відсутність підтримки з боку адміністрації [18]. Важливо також з'ясувати, як вчителі оцінюють ефективність своїх методів навчання та які зміни вони хотіли б внести у своїх підходах.

Також у контексті інтерв'ю доречно запитати: «Яку роль, на вашу думку, відіграє професійний розвиток у вашій кар'єрі?» Це питання може допомогти зрозуміти, наскільки вчителі цінують можливість вдосконалення своїх знань і навичок. Результати таких бесід можуть бути корисними для створення програм підвищення кваліфікації, які відповідатимуть реальним потребам педагогів [5].

Щоб провести анкетування або інтерв'ю, необхідно підготувати детальний план, який включатиме вибірку вчителів, методику збору даних і аналіз отриманих результатів. Вибірка може включати вчителів з різних навчальних закладів, що дозволить отримати більш об'єктивні дані. Методика збору даних може варіюватися від онлайн-опитувань до особистих зустрічей [43].

Аналіз отриманих даних є важливим етапом дослідження. Необхідно систематизувати відповіді, виявити тенденції та сформулювати висновки про основні потреби вчителів. Для цього можна використовувати статистичні методи, такі як описова статистика, яка дозволить виявити найбільш поширені проблеми та потреби. Наприклад, якщо 70% вчителів вкажуть на потребу у підвищенні кваліфікації у сфері ІКТ, це стане вагомим аргументом для створення відповідних програм навчання [9] (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Зразок анкетування

Запитання	Тип запитання	Відповідь
1. На скільки ви задоволені своїми знаннями з використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні географії?	Закрите	1 (зовсім не задоволений) - 5 (дуже задоволений)
2. Які сучасні методи викладання ви використовуєте у своїй практиці?	Відкрите	Відповідь
3. Які нові методи ви хотіли б освоїти?	Відкрите	Відповідь
4. Чи отримували ви навчання щодо роботи з учнями з особливими потребами?	Закрите	Так / Ні
5. Які основні труднощі ви зустрічаєте при викладанні географії?	Відкрите	Відповідь
6. Яку роль, на вашу думку, відіграє професійний розвиток у вашій кар'єрі?	Відкрите	Відповідь

Результати анкетування або інтерв'ю можуть бути використані для розробки програм професійного розвитку, які зможуть ефективно задовольнити потреби вчителів географії. Це, в свою чергу, підвищить якість освіти і дозволить вчителям краще виконувати свої професійні обов'язки [11]. Крім того, важливо забезпечити вчителям доступ до інформаційних ресурсів і підтримки, які можуть допомогти їм у їхньому професійному розвитку. Це може включати створення онлайн-платформ, де вчителі можуть обмінюватися досвідом, ділитися матеріалами та отримувати підтримку від колег [38].

Загалом, проведення анкетування або інтерв'ю з вчителями географії є важливим інструментом для визначення їхніх потреб у професійному розвитку. Це дослідження не лише допоможе виявити проблеми, з якими стикаються

вчителі, але й створить основу для розробки ефективних програм підвищення кваліфікації.

Таким чином, врахування реальних потреб педагогів є ключем до успішної реалізації освітніх реформ та покращення якості навчання учнів. Аналіз отриманих даних з анкет і інтерв'ю дозволить виявити актуальні питання, які потребують термінового вирішення. Наприклад, вчителі можуть висловити потребу в кращому забезпеченні навчальними матеріалами або доступу до професійних тренінгів, що у свою чергу вплине на якість викладання географії в навчальних закладах [16].

Важливим аспектом дослідження є також з'ясування, як вчителі оцінюють свою професійну підготовку. Наприклад, питання «Як би ви оцінили свою підготовку до роботи з новими технологіями в навчанні?» може виявити, наскільки вчителі впевнені у своїх навичках і чи потребують вони підтримки в цій сфері [30]. Згідно з результатами, вчителі можуть мати різний рівень комфорту в використанні нових технологій, що потребує індивідуального підходу до їхнього навчання.

Крім того, результати дослідження можуть бути використані для розвитку корпоративної культури в навчальних закладах, що підвищить мотивацію вчителів до професійного розвитку. Наприклад, якщо вчителі відзначають важливість обміну досвідом між колегами, навчальні заклади можуть впровадити регулярні зустрічі, на яких вчителі можуть ділитися своїми знахідками та ідеями [39]. Це створить атмосферу підтримки і співпраці, що, в свою чергу, позитивно вплине на якість освіти.

Отже, проведення анкетування або інтерв'ю з вчителями географії для визначення їхніх потреб у професійному розвитку є необхідним кроком для вдосконалення системи освіти. Результати дослідження можуть слугувати основою для розробки програм підвищення кваліфікації, що відповідають реальним потребам педагогів, а також для створення сприятливих умов для їх професійного зростання.

В рамках досліджено здійснено аналіз опитування педагогічних працівників Новоселицької та Мамалигівської територіальних громад в рамках вивчення запитів для розробки Програми професійного розвитку педагогічних працівників, що реалізувалася на базі КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Новоселицької міської ради Чернівецького району Чернівецької області.

Опитування здійснено в онлайн-форматі за допомогою сервісу «Google-Form».

У опитуванні взяли участь 200 педагогічних працівників. Кількість педагогічних працівників, у розрізі посад та предметів викладання наведено на рис 3.1..

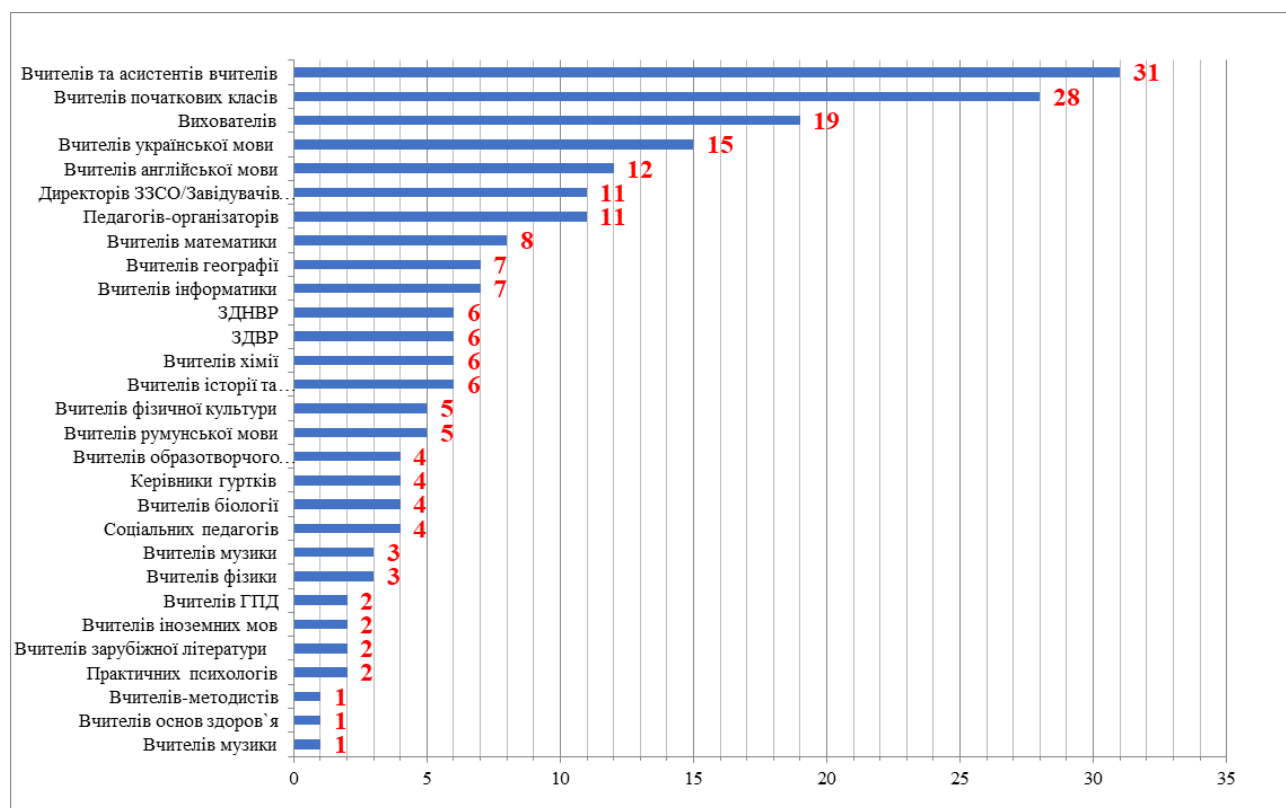

Рис. 3.1. Кількість педагогічних працівників, що взяли участь в опитуванні

Градація відповідей педагогів на запитання, щодо компетентностей, передбачених п.15 Порядку підвищення кваліфікації наведено на рис. 3.2..

Рис. 3.2. Відповіді педагогічних працівників на запитання щодо компетентностей, передбачених п.15 Порядку підвищення кваліфікації

На запитання, щодо тематики та напрямків професійного розвитку, респонденти зазначали досить розширені напрямки. Для зручності, опрацьовані відповіді згруповані за спільними ознаками. Результати наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Відповіді респондентів щодо тематики та напрямків професійного розвитку

Використання ІК та цифрових технологій	31
Інклюзія	29
Виховна робота	22
Комунікаційна компетентність	21
Розвиток професійних компетентностей	16
Початкова освіта. НУШ. Оцінювання НУШ	13
Практична діяльність	11
Фахові методики	8
Емоційно-етична компетентність	5
Дистанційне навчання	4
Оцінювання учнів	4

Продовження табл. 3.2.

Сучасний урок	3
Класне керівництво	2
STEM-освіта	1
Служба порозуміння в навчальному закладі	1
Психолого-фізіологічні особливості розвитку учнів	1
Предметна інтеграція	1
Андрагогіка	1
Компетентнісне навчання	1
Топографічна карта	1
Тайм-менеджмент керівника закладу, імідж установи	1
Медіаграмотність	1
Документація	1
Підготовка до ЗНО	1
Не дали відповідь	21

На запитання щодо формату навчання, який був би найзручнішим, для професійного розвитку респонденти зазначили такі результати:

- Дистанційно (віддалено в режимі онлайн) - 126
- В поєднанні вищезазначених форматів - 48
- Очно (в аудиторії) - 21
- Заочно (віддалено із підготовкою творчої роботи) – 22.

Враховуючи отримані результати можна визначити загальні тенденції серед педагогічних працівників.

- Проведення опитування дозволяє, хоч і не в повній мірі, проаналізувати тенденції професійного розвитку педагогічних працівників та напрямки їх вдосконалення;

- Більшу частину респондентів склали педагоги, які працюють в закладах освіти 10-20 років (30,5%) і понад 20 років (39,5%);

- Найбільш активними педагогами, які долучилися до опитування, стали вчителі початкових класів, вихователі, асистенти вчителів, вчителі української мови та літератури;

- 26,5% респондентів пройшли опитування анонімно, а 40% не залишили контактних даних зворотного зв'язку;

- Педагогічні працівники мали можливість обрати, які компетентності, передбачені п.15 Порядку підвищення кваліфікації бажають вдосконалити. Проаналізувавши варіанти, які вони обрали, можемо констатувати, що:

- 54% педагогічних працівників бажають розвивати професійні компетентності (знання навчального предмета, фахових методик, технологій);

- 45% педагогів хочуть розвинути комунікаційну компетентність, використання ІК та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;

- 41% обрав інклюзивну компетентність, створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіку) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами;

- 35,5% педагогів бажають вдосконалити виховну компетентність, організацію виховної роботи із класним колективом;

- 32,5% педагогічних працівників цікавить формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмій, визначених частиною першою статті 12 Закону України «Про освіту»;

- 32% обрали емоційно-етичну компетентність, основи андрагогіки;

- 25% педагогічних працівників зацікавлені у вдосконаленні мовленнєвої компетентності.

- Педагогічні працівники найбільше зацікавлені у підвищенні своєї кваліфікації з таких тем: використання ІК та цифрових технологій, інклюзія, виховна робота, комунікаційна компетентність, розвиток професійних компетентностей, початкова освіта та НУШ, практична діяльність на уроках;

- Найактивніше до опитування долучилися вчителі початкових класів, асистенти вчителів, вчителі-філологи, директори ЗЗСО та завідувачі ЗДО, педагоги-організатори;

- Найбільш прийнятним для педагогічних працівників є дистанційний формат (віддалено в режимі онлайн) або пропорційне поєднання дистанційного, очного та заочного форматів навчання.

Через рік після проведеного опитування здійснено повторне анкетування із аналогічними питаннями, проте педагогам було запропоновано тематику курсової перепідготовки.

У опитуванні взяло участь понад 180 педагогічних працівників Новоселицької міської та Мамалигівської сільської територіальних громад. Кількість педагогічних працівників, у розрізі посад та предметів викладання наведено на рис 3.3..

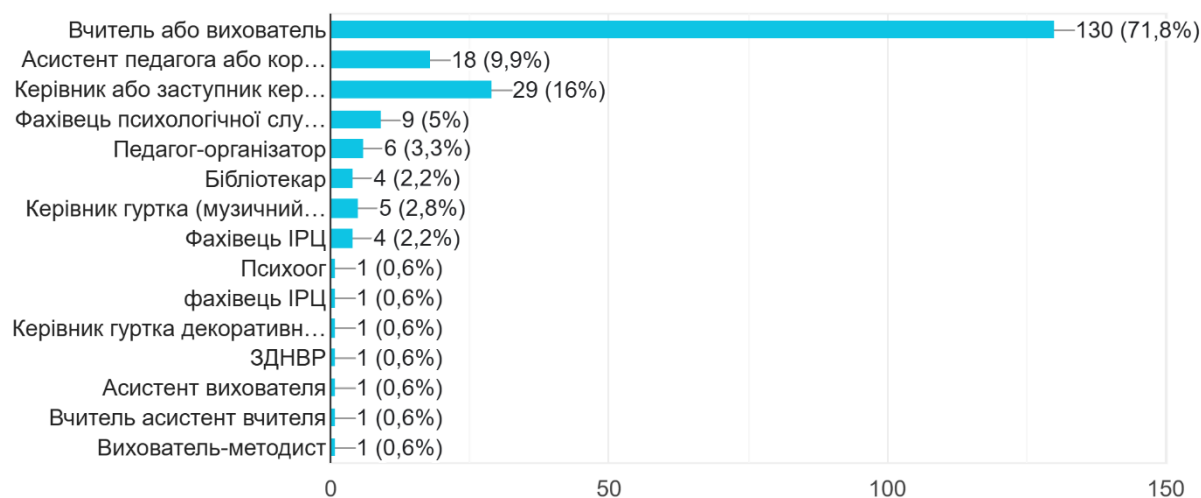

Рис. 3.3. Кількість педагогічних працівників, що взяли участь в опитуванні

Опитування проводилося анонімно.

Вікова категорія педагогів також була досить різною. Так, в опитуванні взяло участь 43 педагоги із педагогічним стажем до 10 років; 60 педагогів зі стажем від 11 до 20 років; 44 педагоги зі стажем від 21 до 30 років; 29 педагогів – зі стажем 31 – 40 років; 5 педагогів зі стажем понад 40 років.

Тематику та напрямки професійного розвитку респонденти мали можливість обрати із запропонованих, відповідно до Постанови №800 та

професійних стандартів, у межах загальних компетентностей. Результати вибору респондентів наведено на рис. 3.4. – 3.22..

Рис. 3.4. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку соціальних компетентностей

Рис. 3.5. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку культурних компетентностей

Рис. 3.6. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку ліреських компетентностей

Рис. 3.7. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку підприємницької компетентності

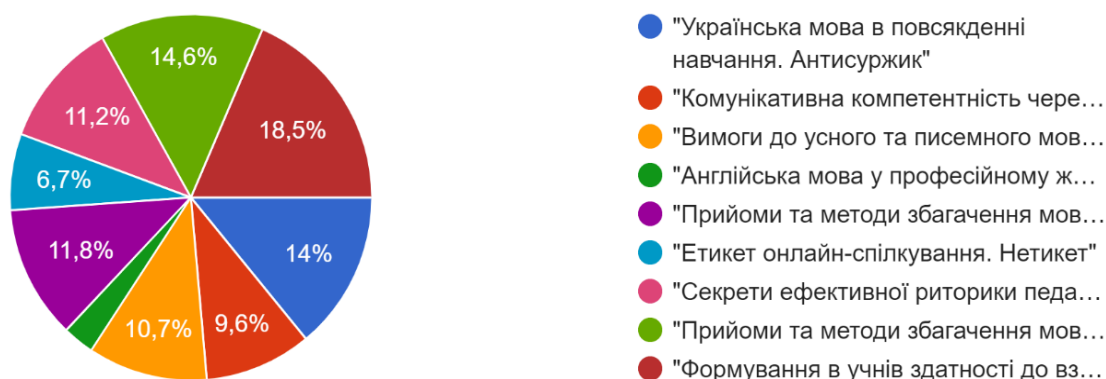

Рис. 3.8. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку мовно-комунікативних компетентностей

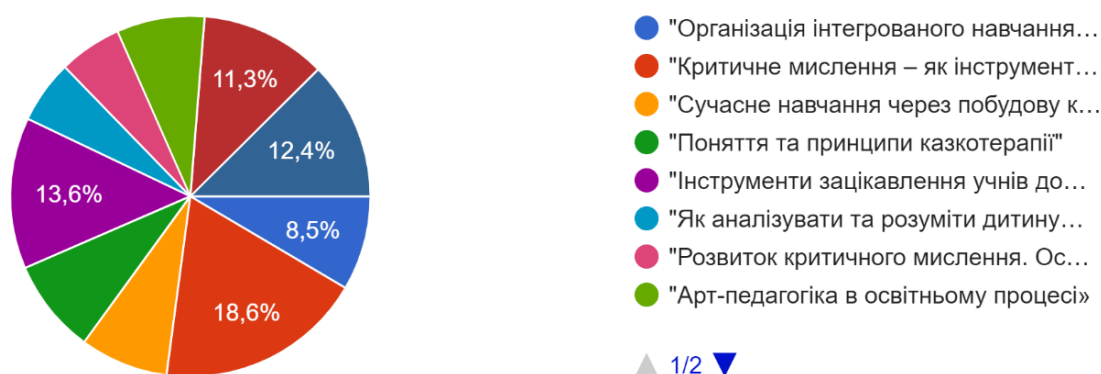

Рис. 3.9. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку предметно-методичних компетентностей

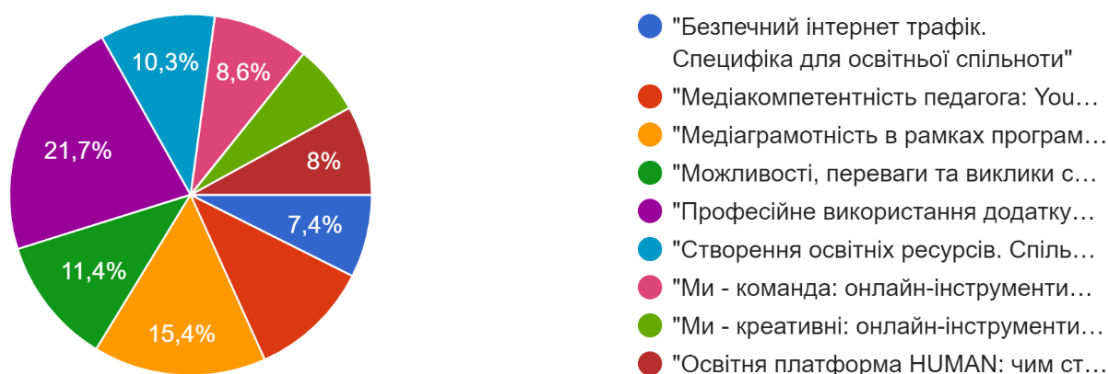

Рис. 3.10. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку інформаційно-цифрових компетентностей

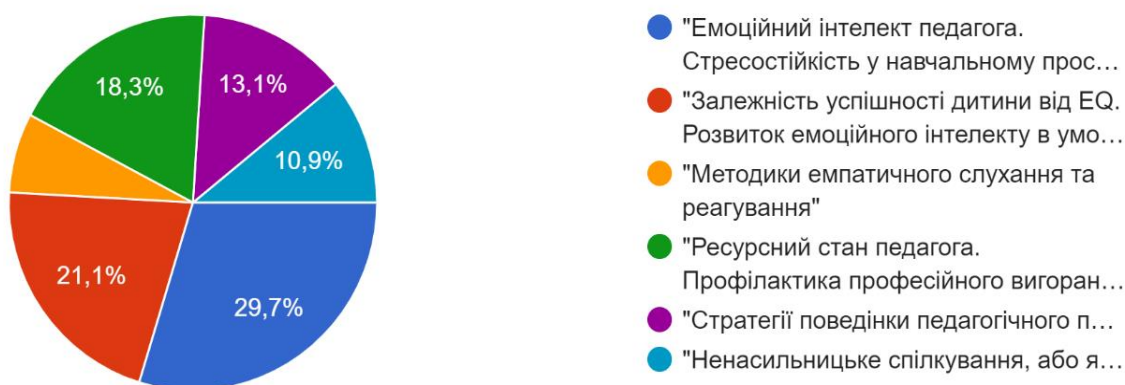

Рис. 3.11. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку емоційно-етичних компетентностей

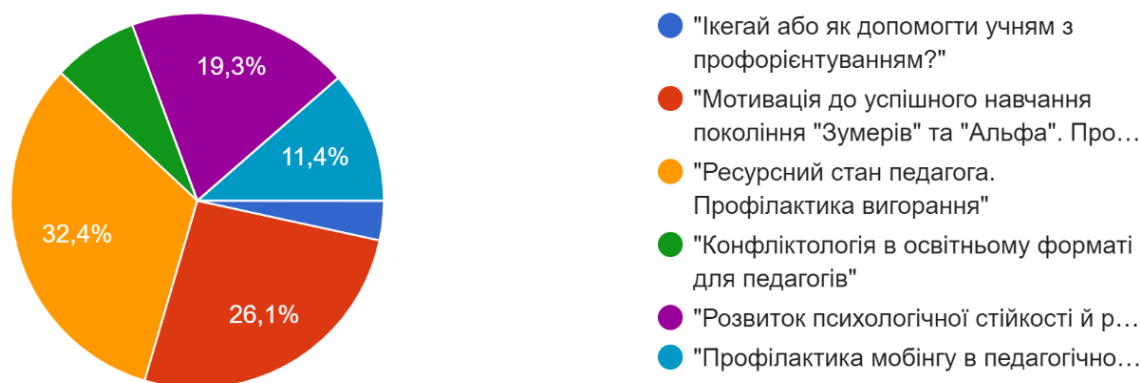

Рис. 3.12. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку психологічних компетентностей

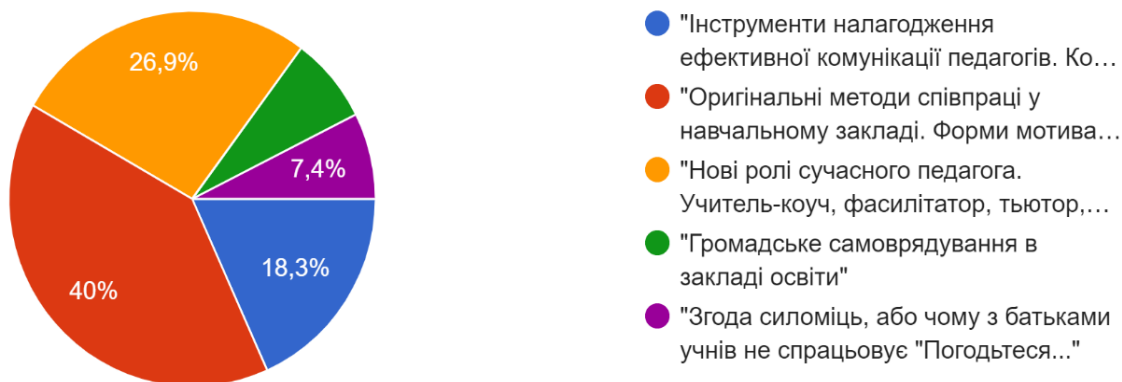

Рис. 3.13. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку компетентності педагогічного партнерства

Рис. 3.14. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку інклюзивних компетентностей

Рис. 3.15. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку здоров'язберезувальних компетентностей

Рис. 3.16. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку проєктувальної компетентності

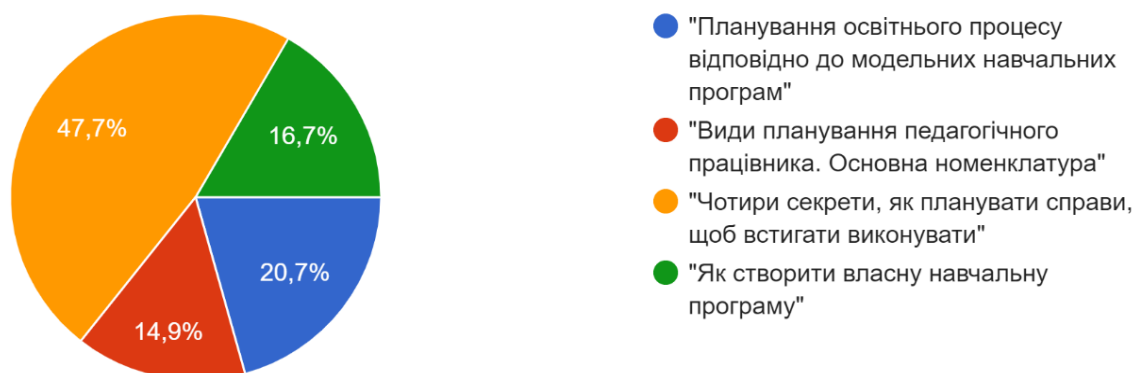

Рис. 3.17. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку прогностичної компетентності

Рис. 3.18. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку організаційної компетентності

Рис. 3.19. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку оцінювально-аналітичної компетентності

Рис. 3.20. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку інноваційних компетентностей

Рис. 3.21. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку здатності до навчання впродовж життя

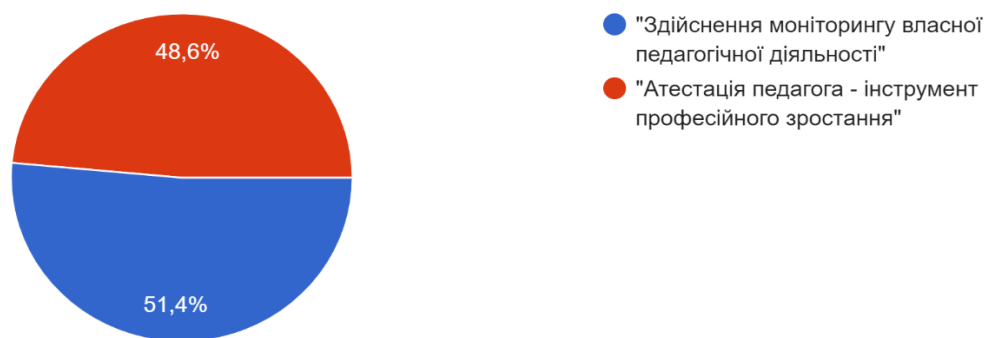

Рис. 3.22. Відповіді респондентів щодо тематики розвитку рефлексивної компетентності

Проведення опитування дозволило, хоч і не в повній мірі, проаналізувати тенденції професійного розвитку педагогічних працівників та напрямки їх вдосконалення.

Більшу частину респондентів склали педагоги, які працюють в закладах освіти 11-20 років (60 (33%)) і 21-30 років (44 (24%)).

Найбільш активними до опитування долучилися вчителі та вихователі закладів освіти (130 (71,8%)).

Педагогічні працівники мали можливість обрати тематику компетентностей, які вони бажають вдосконалити, що повністю відповідає Постанові №800 та професійним стандартам.

Найбільш прийнятним для педагогічних працівників є дистанційний формат (віддалено в режимі онлайн) або пропорційне поєднання дистанційного, очного та заочного форматів навчання.

Підводячи підсумки опитування та враховуючи відповіді в полі, де педагоги могли висловити свої враження, думки та пропозиції можемо констатувати, що педагоги, здебільшого, задоволені, що їхня думка взята до уваги, а їхні потреби будуть враховані під час розробки освітньої програми з фахового вдосконалення.

3.2. Розробка індивідуальної траєкторії професійного розвитку та її реалізація

Професійний розвиток вчителя географії є ключовим фактором у забезпеченні високої якості освіти. Зважаючи на динамічні зміни в освітньому середовищі, викликані новими технологіями, методиками навчання та змінами в навчальних програмах, необхідно чітко визначити індивідуальну траєкторію розвитку. Ця траєкторія повинна враховувати як потреби вчителів, так і нові вимоги професійного стандарту. Вона має бути спрямована на підвищення кваліфікації, вдосконалення педагогічних навичок та активне використання ресурсів центрів професійного розвитку. Тільки так вчителі можуть залишатися конкурентоспроможними у своїй професії і забезпечувати якісне навчання учнів.

Перед тим, як почати розробку індивідуальної траєкторії розвитку, необхідно провести детальний аналіз потреб вчителів географії. Це може бути реалізовано через анкетування (табл. 3.3.), інтерв'ю, групові обговорення та спостереження.

Таблиця 3.3.

Приклад анкети для визначення потреб вчителів географії

Питання	Відповіді (Оцінка від 1 до 5)
1. Наскільки ви задоволені вашими знаннями з сучасних технологій викладання географії?	1 2 3 4 5
2. Яка тема вам найбільше цікава для підвищення кваліфікації? (вказіть тему)	_____
3. Наскільки важливим для вас є використання інтерактивних карт у викладанні?	1 2 3 4 5
4. Які ресурси ви використовуєте для професійного розвитку? (виберіть всі, що підходять)	Онлайн-курси, Семінари, Книги, Вебінари, Інше

5. Чи відчуваєте ви потребу у підтримці з боку колег у професійному розвитку?	Так / Ні
---	----------

Важливо виявити, які знання та навички є актуальними для сучасного викладання географії. Наприклад, вчителі можуть потребувати навчання з інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес, нових методик викладання, а також підходів до проведення польових досліджень. Зокрема, теми курсів підвищення кваліфікації можуть включати інтерактивні методи навчання, які допоможуть зробити уроки більш цікавими і продуктивними. Іншим важливим аспектом є екологічна освіта та питання сталого розвитку, які стають дедалі актуальнішими у сучасному світі. Актуальність цього питання підкреслює необхідність підготовки вчителів до навчання учнів навичкам критичного мислення та аналізу інформації.

Індивідуальна траєкторія професійного розвитку вчителя географії має включати кілька ключових компонентів, які забезпечать її ефективність. Перший крок у створенні такої траєкторії полягає у визначенні цілей розвитку. Вчителі повинні чітко сформулювати як короткострокові, так і довгострокові цілі. Наприклад, короткостроковою метою може бути підвищення навичок роботи з ГІС (геоінформаційними системами), а довгостроковою — розробка авторської методики викладання географії. Це дозволить не лише структурувати процес професійного розвитку, а й зробити його більш цілеспрямованим.

В ході першого етапу розробки індивідуальної траєкторії професійного розвитку варто здійснити самодіагностику рівня професійних компетентностей. Під час здійснення дослідження, на основі анкети самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної діяльності, розроблено Опитувальник для інтерактивної самодіагностики професійних компетентностей, який визначає рівень професійних компетентностей та надає рекомендації щодо планування індивідуальної траєкторії професійного розвитку на найближчі п'ять років. Респондентам пропонується вибірка із 45 тверджень. Протягом дослідження

опитування пройшло 595 респондентів. Кожен респондент отримав результати щодо рівня володіння компетентностями та рекомендації. Зведені результати опитування, які можна використати для розробки програм професійного розвитку наведено у додатку Г.

Розробка індивідуальної траєкторії професійного розвитку повинна стати невід'ємною частиною роботи кожного вчителя, що прагне досягти успіху в своїй професійній діяльності. Варто важливо зазначити, що професійний розвиток — це безперервний процес, що вимагає зусиль і відданості. Вчителі повинні бути готові до змін, адаптуватися до нових умов і активно шукати можливості для вдосконалення своїх знань і навичок.

Другий етап полягає у виборі курсів підвищення кваліфікації, які найкраще відповідають визначеним цілям та потребам. Вчителі повинні мати доступ до курсів, які сприяють здобуттю нових знань та навичок. Серед актуальних тем курсів можуть бути:

- використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні;
- методи проектного навчання;
- інтерактивні методи навчання, що сприяють розвитку критичного мислення;
- екологічна освіта та питання сталого розвитку.

Тематика курсів підвищення кваліфікації для вчителів географії повинна відображати сучасні виклики і потреби в освітньому процесі. Зокрема, варто врахувати:

1) інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ): вчителі повинні бути навчені використанню новітніх технологій у навчальному процесі, що включає навчання використанню інтерактивних дошок, онлайн-платформ для навчання, застосування геоінформаційних систем (ГІС) та інших цифрових інструментів;

2) оскільки питання охорони навколишнього середовища стає дедалі актуальнішим, курси, що акцентують увагу на екологічній освіті та сталому розвитку, мають бути пріоритетними. Вчителі повинні отримати знання про глобальні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення;

3) важливо, щоб курси охоплювали теми, пов'язані з використанням інтерактивних методів навчання, чим можуть бути тренінги з проектного навчання, методів колективного навчання, організації дослідницької діяльності учнів;

4) курси, що стосуються психології навчання, допоможуть вчителям зрозуміти, як працювати з різними категоріями учнів, враховуючи їхні особливості та потреби, що включає навчання, як адаптувати навчальний процес для учнів з особливими освітніми потребами;

5) вчителі повинні бути готові навчати учнів критичному мисленню, що є надзвичайно важливим у сучасному світі інформації. Курси можуть включати методи розвитку навичок аналізу та оцінки інформації;

6) важливо ознайомити вчителів із сучасними ресурсами, такими як електронні підручники, онлайн-курси та освітні платформи, що дозволяють отримувати актуальні знання та матеріали для навчання.

Третій етап — це використання ресурсів центрів професійного розвитку. В Україні існує безліч центрів, які пропонують різноманітні навчальні програми для вчителів. Наприклад, центри можуть організовувати семінари, тренінги, вебінари, а також надавати доступ до онлайн-курсів і навчальних матеріалів. Вчителі повинні активно використовувати ці ресурси, щоб реалізувати свої цілі розвитку. Крім того, програми менторства, які часто пропонують центри, можуть стати важливим інструментом для підтримки вчителів, особливо молодих.

В ході дослідження розроблено приклад оформлення індивідуальної траєкторії професійного розвитку, що наведено у додатку Д.

Після розробки траєкторії важливо реалізувати її на практиці. Це може включати кілька етапів. Зокрема, вчителі повинні активно брати участь у навчальних заходах, курсах, семінарах і тренінгах. Важливо виявляти ініціативу, задавати питання та ділитися досвідом з іншими учасниками. Активна участь у таких заходах не лише допомагає отримати нові знання, але й сприяє формуванню професійної спільноти. Також, вчителі повинні інтегрувати нові знання у свою практику. Це може включати впровадження нових технологій,

інтерактивних методів навчання, а також проведення позакласних заходів, які сприяють розвитку учнів. Інтеграція нових методів навчання в практику може суттєво підвищити ефективність викладання.

Співпраця з колегами є важливою складовою професійного розвитку. Вчителі можуть об'єднуватися в групи для спільного проведення уроків, обміну досвідом, обговорення нових підходів до навчання. Таке співробітництво не лише збагачує практику, але й сприяє створенню позитивної атмосфери в колективі. Регулярна рефлексія є важливим елементом професійного розвитку. Вчителі повинні постійно аналізувати свої досягнення та невдачі, визначати, що спрацювало, а що ні, і коригувати свої підходи до навчання. Це дозволяє вчителям не лише розвиватися професійно, але й покращувати якість навчання учнів.

Новий професійний стандарт для вчителів географії має суттєвий вплив на професійний розвиток. Він встановлює конкретні вимоги до знань і навичок, необхідних для успішного викладання. Цей стандарт є орієнтиром для вчителів у процесі їхнього професійного розвитку. Перш за все, вчителі повинні мати глибокі знання з географії, що охоплює фізичну, економічну, соціальну та політичну географію. Безсумнівно, знання предмета є основою для успішного навчання учнів. Крім того, вчителі повинні володіти різними методами викладання та бути здатними адаптувати їх до потреб учнів.

Важливо, щоб вчителі були готові використовувати ІКТ у навчальному процесі. Це включає вміння працювати з цифровими картами, використовувати програмне забезпечення для ГІС, а також інтегрувати онлайн-ресурси у викладання. В умовах швидкого розвитку технологій, вміння адаптуватися до нових інструментів є необхідним для кожного сучасного вчителя.

Інклюзивність — ще один важливий аспект нового професійного стандарту. Вчителі повинні бути готові працювати з різними категоріями учнів, враховуючи їхні особливості та потреби. Це вимагає гнучкості та готовності до змін, а також знань з психології і педагогіки. Сталий розвиток і екологічна освіта також є важливими елементами сучасної географічної освіти. Вчителі мають навчати учнів питанням сталого розвитку, екології та захисту довкілля, що

вимагає знань з різних дисциплін, а також вміння мотивувати учнів до активної участі у вирішенні екологічних проблем.

Четвертим етапом є моніторинг та оцінка прогресу. Регулярна оцінка власних досягнень є важливою частиною процесу професійного розвитку. Вчителі можуть використовувати різноманітні інструменти для оцінки, такі як самоаналіз, зворотний зв'язок від учнів і колег, ведення професійного журналу. Важливо не тільки фіксувати досягнення, але й аналізувати, що можна покращити в своїй діяльності.

Враховуючи весь спектр можливостей для професійного розвитку вчителів та багатогранність їх педагогічної та методичної роботи виникає необхідність зручного обліку всіх результатів діяльності. З цією метою розроблено спеціальну форму обліку – «Педагогічне резюме», яку можуть застосовувати педагогічні працівники протягом всього міжтестастійного періоду. Зазначена форма містить загальні відомості про педагогічного працівника, розділ обліку наслідків формальної освіти, неформальної освіти, інформальної освіти, тьюторської, менторської, наставницької, супервізійної, експертної, методичної та інноваційної діяльності, результативності участі у конкурсах фахової майстерності, обліку публікацій в засобах масової інформації, фахових друкованих та інтернет-виданнях, результативності педагогічної діяльності тощо.

При якісному оформленні інформація, наявна у формі може стати ефективним інструментом у вивченні педагогічних працівників, що підлягають атестації. Зразок форми наведено у додатку Е.

Таким чином, розробка індивідуальної траєкторії професійного розвитку вчителя географії є складним і багатогранним процесом. Вона має враховувати потреби вчителів, вимоги професійного стандарту та зміни в освітньому середовищі. Тільки шляхом систематичного аналізу, навчання та самоосвіти вчителі можуть забезпечити високий рівень навчання своїх учнів і залишатися конкурентоспроможними у своїй професії.

3.3. Порівняльний аналіз різних програм та курсів професійного розвитку для вчителів географії

Професійний розвиток вчителів географії є важливим аспектом підвищення якості освіти, оскільки він забезпечує актуалізацію знань, вдосконалення педагогічних навичок і впровадження нових методик викладання. У сучасних умовах вчителі стикаються з необхідністю інтеграції нових технологій, адаптації до змінюваних навчальних програм і підходів, а також задоволенням потреб різноманітних учнівських груп. Важливо оцінити різні програми та курси професійного розвитку, які пропонуються в Україні та за її межами.

Національна академія педагогічних наук України пропонує широкий спектр курсів підвищення кваліфікації для вчителів, зокрема для вчителів географії. Ці курси охоплюють різні аспекти викладання, такі як використання інформаційно-комунікаційних технологій, інтерактивні методи навчання й сучасні підходи до оцінювання знань учнів.

Курс *"Сучасні технології навчання в географії"* є популярним, оскільки допомагає вчителям освоїти нові програмні засоби та ресурси для викладання географії. Перевагами курсу є високий рівень викладання: курси ведуться досвідченими фахівцями, які мають практичний досвід у викладанні; можливість отримання сертифікату державного зразка, що підвищує кваліфікацію педагога; поглиблене вивчення актуальних тем і методик, що відповідають вимогам сучасної освіти.

Серед недоліків традиційний формат навчання, який може бути менш зручним для тих, хто має обмежений час, а також можливі труднощі у доступі до курсів у віддалених регіонах.

Освітній центр "Креатив" пропонує *програму "Педагогічна майстерність"*, що спрямована на розвиток професійних навичок вчителів через практичні заняття та майстер-класи. Основні переваги - практична орієнтація курсів: учасники отримують можливість реалізувати отримані знання на практиці; велика кількість тем, що охоплюють нові підходи до навчання та

виховання учнів; підтримка після закінчення курсів через обмін досвідом вчителів.

Серед недоліків - вартість курсів може бути досить високою для деяких вчителів; не всі тренінги мають доступність в онлайн-форматі, що обмежує можливості участі.

Вчителі можуть взяти участь у тренінгах, які охоплюють теми "Географічна інформаційна система в навчанні" та "Екологічні проекти в школі". Програма включає проектне навчання, що дозволяє отримати практичний досвід у впровадженні екологічних проектів у навчальний процес.

Онлайн-платформа "EdEra" пропонує різноманітні курси для вчителів, у тому числі курси з географії. Один із найбільш запитуваних — *"Географія для нового покоління"*, що акцентує увагу на інтеграції інтерактивних технологій у навчання, аналізі даних і використанні сучасних підходів до викладання.

Основні переваги курсу - гнучкість навчання: учасники можуть проходити курси у зручний для себе час; доступ до сучасних навчальних матеріалів та технологій; можливість спілкування з колегами з інших регіонів і обміну досвідом. Недоліками можна вважати відсутність особистого контакту з викладачами, що може ускладнити задавання питань та отримання зворотного зв'язку; потребу в стабільному доступі до інтернету, що може бути проблематичним для деяких вчителів.

Курс надає нові методики, які допомагають залучити учнів до активної участі в навчальному процесі.

Проект "Вчитель для України" має на меті підвищення якості освіти в Україні, залучаючи молодих фахівців до викладання в школах. Проект пропонує різні курси та тренінги, які включають як педагогічні, так і методичні аспекти викладання географії. В рамках проекту вчителі отримують підтримку в адаптації до нових програм і технологій.

Основними перевагами є інтенсивне навчання: програма включає велику кількість практичних занять; адаптація до нових освітніх стандартів та програм; підтримка молодих фахівців на старті їхньої кар'єри. Недоліками є обмежена

кількість місць для участі в програмі, а також фокус на молодих педагогах, що може не задовольняти потреби більш досвідчених вчителів.

Платформа "Coursera" пропонує курси з педагогічної освіти, які можуть бути корисними для вчителів географії. Курс *"Teaching for Understanding"* від Гарвардського університету розглядає різні методи навчання та оцінювання, що можуть бути адаптовані для викладання географії. Такі міжнародні курси дозволяють отримати новий погляд на викладання та обмінятися досвідом з колегами з інших країн.

Переваги курсу - можливість навчання у форматі, що підходить для всіх: доступність курсу для слухачів з різних країн; доступ до навчальних матеріалів від провідних університетів; сертифікати, які підтверджують отримані знання. Недоліками є те, що курс може бути загальним, що не завжди відповідає специфіці викладання географії; крім того обмежений зворотний зв'язок від викладачів.

Програма *"Сучасні підходи до викладання географії"* від Інституту післядипломної освіти пропонує поглиблене навчання з нових методик викладання географії, включаючи використання картографічних технологій і геоінформаційних систем. Програма включає теоретичні та практичні заняття, що дозволяє набути необхідних навичок для інтеграції нових технологій у навчальний процес.

Переваги курсу - поглиблене вивчення специфічних аспектів викладання географії; практична спрямованість на освоєння нових технологій; сертифікація, що підтверджує підвищення кваліфікації. Недоліки: можлива недостатня увага до загальних педагогічних методик; вартість навчання може бути високою.

Порівнюючи програми та курси, можна відзначити кілька важливих аспектів щодо тематики програм та курсів, їх форматів та практичної орієнтації (табл. 3.4).

Таблиця 3.4.

Порівняння програм професійного розвитку вчителів географії

Назва програми	Формат навчання	Тематика	Практична орієнтація
Національна академія педагогічних наук	Традиційний	Використання ІКТ	Висока
Освітній центр "Креатив"	Тренінги, майстер-класи	Екологічні проекти	Висока
Онлайн-платформа "EdEra"	Онлайн	Інтерактивні технології	Середня
Проект "Вчитель для України"	Тренінги	Адаптація до нових програм	Висока
Платформа "Coursera"	Онлайн	Загальні педагогічні принципи	Низька
Інститут післядипломної освіти	Традиційний	Картографічні технології	Висока

Перший — формат навчання. Деякі програми, як-от курси від Національної академії педагогічних наук, пропонують традиційний формат з лекціями та практичними заняттями, тоді як платформи на зразок "EdEra" й "Coursera" дозволяють вчителям навчатися у зручний для них час і з будь-якого місця.

Другий аспект — тематика. Програми від "Освітнього центру Креатив" і "Вчитель для України" акцентують увагу на екологічних проектах і інтерактивних технологіях, у той час як курси від "EdEra" й "Coursera" більше орієнтовані на загальні педагогічні принципи, що дозволяє вчителям отримати ширше уявлення про сучасні методики навчання.

Третій аспект — практична орієнтація. Деякі програми надають можливість отримати практичний досвід через проекти й тренінги, що є критично важливим для ефективного викладання. Програма "Педагогічна майстерність" пропонує багато практичних занять, які дозволяють застосувати нові знання на практиці.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що існує широкий спектр програм і курсів професійного розвитку для вчителів географії. Кожна з них має свої переваги та особливості, що дозволяє вчителям обирати найзручніший і найефективніший шлях підвищення кваліфікації. Важливо пам'ятати, що успішний професійний розвиток вимагає активної участі вчителів, їхньої відкритості до нових ідей і готовності до безперервного навчання. Це дозволить підвищити якість навчання та адаптуватися до змін, що відбуваються у сучасній освіті.

Ще одним важливим аспектом є інтеграція нових технологій у навчальний процес. Зокрема, вчителі географії можуть скористатися ресурсами, які пропонують платформи для онлайн-навчання, такі як "EdEra" та "Coursera". Вони надають доступ до лекцій і курсів, що охоплюють широкий спектр тем, включаючи новітні методи навчання, критичне мислення та оцінювання учнів. Використання відео, онлайн-тестів і інтерактивних завдань дозволяє зробити навчання більш захопливим і ефективним (табл. 3.5).

Таблиця 3.5.

Додаткові ресурси для вчителів географії

Ресурс	Тип	Опис
"Географія в школі"	Веб-сайт	Матеріали та методики для викладання географії
"Вчительська спільнота"	Онлайн-спільнота	Обмін досвідом між вчителями
"Геоосвіта"	Платформа для навчання	Курси з географії та методики навчання
"Наукова бібліотека"	Бібліотечний ресурс	Доступ до наукових статей та досліджень
"Картографічні ресурси"	Онлайн-ресурси	Безкоштовні картографічні програми

Узагальнюючи, можна зазначити, що професійний розвиток вчителів географії вимагає комплексного підходу, що включає не тільки участь в курсах, а й використання різноманітних ресурсів для підвищення кваліфікації. Це дозволить вчителям залишатися актуальними в умовах постійних змін в освітньому середовищі та ефективно впливати на навчальний процес.

Завершуючи аналіз, можна підкреслити, що професійний розвиток вчителів географії — це не лише обов'язковий елемент освіти, але й необхідність для підтримки високих стандартів викладання. Вчителі повинні бути готові до постійного навчання та вдосконалення своїх навичок, оскільки це безпосередньо впливає на якість освіти, яку отримують учні. Тому важливо, щоб учителі активно шукали можливості для професійного розвитку та впроваджували нові ідеї у свою практику, адаптуючись до вимог сучасного суспільства.

Таким чином, змістовне і систематичне підвищення кваліфікації вчителів географії не лише сприяє їхньому професійному росту, а й впливає на якість освіти, підвищуючи зацікавленість учнів до предмета та їхнє розуміння навколишнього світу.

3.4. Ресурсні можливості Центрів професійного розвитку педагогічних працівників для вчителів географії

Центри професійного розвитку педагогічних працівників, створені на основі Постанови Кабінету Міністрів України № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та Постанови Кабінету Міністрів України № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників», виконують важливу роль у забезпеченні якісного розвитку педагогічної майстерності.

Основним завданням центру є сприяння професійному розвитку педагогічних працівників, їх психологічна підтримка та консультування. Основною функцією Центру — є організація та проведення консультування педагогічних працівників зокрема з питань:

- планування та визначення траєкторії їх професійного розвитку;
- проведення супервізії;
- розроблення документів закладу освіти;
- особливостей організації освітнього процесу з різними формами здобуття освіти, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання;
- впровадження компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, інклюзивного підходів до навчання здобувачів освіти і нових освітніх технологій.

Для вчителів географії ці центри є ключовим ресурсом у підвищенні професійного рівня та впровадженні нових методик, спрямованих на інтерактивне викладання, освоєння цифрових інструментів та розвиток екологічного світогляду. Зокрема, в умовах реформування системи освіти, коли відбувається перехід до концепції Нової української школи (НУШ), потреба у надійній методичній та ресурсній підтримці з боку центрів професійного розвитку зростає.

Центри надають доступ до різноманітних матеріалів та консультацій, організовують навчання за інтегрованими методиками, що відповідають сучасним вимогам географічної освіти. Одним з основних завдань центрів є створення сприятливого середовища для впровадження інноваційних практик, які дозволяють вчителям географії використовувати сучасні цифрові інструменти, такі як геоінформаційні системи (ГІС), інтерактивні карти, програми для моделювання екологічних процесів тощо. Це підвищує інтерес учнів до предмета та розвиває у них навички критичного мислення, роботи з інформацією, що є невід'ємною частиною якісної освіти в рамках НУШ.

Завдяки Постановам центри отримали повноваження забезпечувати проведення курсів підвищення кваліфікації, орієнтованих на практичні та теоретичні аспекти роботи вчителів географії. Серед них є курси, що акцентують увагу на специфічних аспектах географічної освіти, таких як кліматологія, картографія, дослідження місцевості та аналіз екологічних явищ. Важливість таких курсів полягає в тому, що вони дають змогу вчителям оволодівати новими

знаннями, які вони можуть ефективно використовувати на практиці, тим самим збагачуючи свої уроки новітніми фактами та сучасними дослідницькими даними (табл. 3.6.).

Таблиця 3.6.

Програми підвищення кваліфікації для вчителів географії

Програма	Зміст курсу	Тривалість	Платформа
Використання ГІС у шкільній географії	Основи геоінформаційних систем, робота з картами	40 годин	Prometheus
Екологічна освіта для учнів	Сталий розвиток, методи екологічного виховання	32 години	EdEra
Основи кліматології	Дослідження кліматичних змін та їх наслідків	28 годин	GlobalLab
Використання Google Earth	Інтерактивні карти та їх застосування в навчанні	16 годин	Google for Education

Професійна підтримка, яку надають центри, охоплює широкий спектр методичних і ресурсних можливостей. Однією з форм такої підтримки є майстер-класи, що проводяться експертами або досвідченими вчителями. Це можуть бути заняття з розробки інтегрованих проєктів, створення міждисциплінарних уроків із використанням елементів STEM та STEAM. На таких майстер-класах вчителі географії мають можливість переймати практичний досвід колег, що дозволяє їм більше уваги приділяти розвитку просторового мислення, яке є одним із важливих компонентів географічної освіти.

Центри також активно використовують свої ресурси для організації дистанційного навчання, що включає вебінари, онлайн-курси та відеоуроки. Для вчителів географії, зокрема, корисними є онлайн-курси, присвячені використанню цифрових карт, симуляцій і моделювання природних явищ. Відповідно до Постанови № 800, центри також забезпечують навчання вчителів

щодо роботи з інформаційними ресурсами та платформами, які допомагають інтегрувати сучасні технології в процес викладання. Це особливо актуально в умовах дистанційного навчання, яке, за даними досліджень, вимагає від учителів вміння адаптувати традиційні методики до онлайн-середовища, а також використовувати різні види мультимедійних матеріалів.

Роль центрів полягає не тільки у наданні знань, а й у створенні умов для розробки власних проектів учителями. В рамках Постанови № 800 педагоги мають можливість використовувати ресурси центрів для проведення власних досліджень та організації проектної роботи зі своїми учнями. Наприклад, для вчителів географії корисними можуть бути ресурси центрів для розробки проектів з вивчення місцевих природних ландшафтів, аналізу екологічної ситуації в конкретних регіонах, що дозволяє учням практично застосовувати отримані знання.

Центри також сприяють розширенню доступу до ресурсів професійних міжнародних спільнот та платформ, таких як National Geographic Society, що надають вчителям географії доступ до світового досвіду, інноваційних методик та ресурсів, які вони можуть адаптувати для своїх занять. Це дозволяє українським педагогам залишатися в курсі останніх тенденцій в галузі географії, обмінюватися досвідом та впроваджувати інновації, які підвищують рівень якості навчання та професійної майстерності (табл. 3.7.).

Таблиця 3.7.

Можливості Центрів професійного розвитку для підтримки вчителів географії

Вид підтримки	Зміст	Форма реалізації
Консультаційна підтримка	Індивідуальні та групові консультації	Очна/дистанційна
Майстер-класи	Практичне навчання з інтеграції методик	Очна/дистанційна
Дистанційні курси	Онлайн-курси з різних аспектів географії	Онлайн

Продовження табл. 3.7.

Доступ до міжнародних ресурсів	Платформи та спільноти, такі як NatGeo	Дистанційна
--------------------------------	--	-------------

Слід зазначити, що в контексті розвитку професійних ресурсів, необхідно постійно оцінювати їх ефективність та адаптувати до нових викликів. Для цього центри можуть впроваджувати механізми зворотного зв'язку, за допомогою яких вчителі зможуть висловлювати свої побажання та зауваження щодо проведених курсів, тренінгів та інших заходів. Це сприятиме підвищенню якості професійного розвитку та забезпечить більш точну відповідність потребам педагогів.

Крім цього, важливо забезпечити доступ до сучасних наукових досліджень у галузі географії, що дозволить вчителям залишатися в курсі нових тенденцій та методів. Можливість ознайомлення з науковими публікаціями, матеріалами конференцій, а також участь у наукових проектах є важливими елементами професійного зростання вчителів географії.

У підсумку, ресурси центрів професійного розвитку є надзвичайно важливими для вчителів географії. Вони сприяють професійному зростанню, підвищенню якості навчання та впровадженню інноваційних підходів у навчальний процес. Ефективна взаємодія між центрами, педагогами та освітніми установами допоможе досягти високих результатів у підготовці учнів та розвитку географічної освіти в Україні.

3.5. Пропозиції щодо ефективних стратегій професійного розвитку вчителів географії в умовах сучасної системи освіти

Професійний розвиток вчителів географії є невід'ємною частиною успішного функціонування сучасної освітньої системи. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій та оновлення освітніх стандартів, педагогам необхідно постійно підвищувати рівень своїх знань і вмінь, адаптуючись до

нових викликів. Оновлення педагогічної майстерності стає основою для впровадження інноваційних підходів у викладанні та забезпечення належного рівня знань учнів, що відповідає потребам суспільства. У цьому контексті визначення ефективних стратегій професійного розвитку педагогів є першочерговим завданням для підвищення якості викладання географії.

Однією з ключових стратегій є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Сьогоднішні учні активно використовують цифрові ресурси, тому інтеграція ІКТ у викладання географії є важливим елементом для забезпечення їхнього інтересу до предмета. Зокрема, це передбачає використання інтерактивних карт, географічних інформаційних систем (ГІС) та спеціалізованих навчальних платформ. Для розвитку цієї компетенції у вчителів важливо організовувати регулярні семінари та тренінги, спрямовані на ознайомлення з інноваційними освітніми програмами, які допоможуть удосконалити процес викладання географії та сприяти розширенню знань учнів про навколишній світ.

Другий аспект стратегії професійного розвитку вчителів географії полягає у стимулюванні їх до участі в міжнародних програмах і проектах. Програми обміну досвідом, такі як Erasmus+ або глобальні проекти з екології, дозволяють педагогам ознайомитися з новітніми тенденціями у викладанні географії, вивчити ефективні практики колег із інших країн та розширити власний науково-методичний кругозір. Під час участі у таких програмах вчителі мають можливість не лише оновити свої знання, але й вдосконалити іноземну мову, що значно розширює їхні можливості у професійному розвитку.

Підвищення рівня предметної компетентності педагогів можливе через впровадження системи курсової перепідготовки та навчання протягом усього життя. Це передбачає організацію курсів з оновлення знань з сучасної географії, а також залучення вчителів до активного навчання на наукових платформах, таких як Coursera, Udeemy та інші. Курси, націлені на оновлення знань у галузі кліматології, урбаністики та економічної географії, сприятимуть розширенню предметного горизонту педагогів, а також розкриттю можливостей для

проведення інтегрованих уроків, які поєднують знання з інших дисциплін. Важливо зазначити, що така перепідготовка повинна бути регулярною та відповідати сучасним вимогам освітніх програм.

Подана нижче *«Стратегічна програма професійного розвитку вчителів географії в умовах Нової української школи (НУШ)»* створює базу для довготривалого розвитку та вдосконалення вчителів географії, відповідаючи на потреби НУШ та сучасного суспільства, що підвищує актуальність та ефективність навчального процесу.

Метою програми є підвищення професійного рівня вчителів географії шляхом впровадження сучасних методик, цифрових інструментів та інтеграційного підходу до викладання, що відповідає вимогам Нової української школи, забезпечує якісне навчання та сприяє формуванню ключових компетентностей в учнів.

Основні цілі програми:

- підвищення рівня володіння сучасними методами викладання та інтеграційними підходами, а також розвиток навичок критичного мислення;
- навчання використанню сучасних освітніх платформ, віртуальних карт, симуляцій та інших інструментів для створення інтерактивних занять;
- формування навичок роботи з міждисциплінарними проектами (STEM, STEAM) для розвитку просторового мислення і креативності учнів;
- вдосконалення підходів до екологічного виховання учнів, підвищення уваги до проблем сталого розвитку та кліматичних змін;
- створення умов для обміну досвідом між учителями та забезпечення підтримки з боку експертів через центри професійного розвитку вчителів.

Етапи реалізації програми

I. Підготовчий етап

Оцінка потреб учителів географії НУШ: проведення анкетування та співбесід для визначення рівня педагогічної та цифрової компетентності, а також методичних потреб.

Формування методичної бази програми: підготовка навчальних матеріалів, цифрових ресурсів та рекомендацій для вчителів.

Розробка стандартів професійного розвитку: визначення професійних компетентностей та навичок, що підлягають удосконаленню, відповідно до вимог НУШ.

II. Основний етап: Програма професійного розвитку

Модуль «Інноваційні методики викладання географії»

Мета: освоєння інноваційних методик викладання, зокрема проектного навчання, інтеграційних підходів та активних методів навчання.

Зміст: теоретичні та практичні заняття щодо використання методів проектів, створення тематичних уроків та міждисциплінарних завдань.

Очікувані результати: учителі зможуть організовувати уроки, що сприяють розвитку критичного мислення та гнучкого аналізу даних учнями.

Модуль «Цифрові інструменти для викладання географії»

Мета: розвиток цифрових навичок, зокрема використання платформ (EdEra, Prometheus) та інструментів візуалізації (Google Earth, NASA Worldview).

Зміст: огляд цифрових ресурсів для інтерактивного навчання, інструментів для створення віртуальних екскурсій, симуляцій та картографічних занять.

Очікувані результати: вчителі оволодіють навичками використання сучасних цифрових технологій для створення інтерактивних уроків, що мотивуватимуть учнів до активного навчання.

Модуль «STEM та STEAM-інтеграція»

Мета: навчити вчителів інтегрувати географію з іншими дисциплінами та використовувати міждисциплінарні підходи у навчанні.

Зміст: вивчення основ STEM/STEAM-підходів, розробка проектних завдань, що поєднують географію з іншими предметами, такими як екологія, математика та мистецтво.

Очікувані результати: вчителі розвиватимуть у учнів здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях, формуючи у них розуміння реального впливу людської діяльності на природу.

Модуль «Екологічна освіта та сталий розвиток»

Мета: формування у вчителів знань та навичок для інтеграції питань екології та сталого розвитку у навчальний процес.

Зміст: огляд екологічних проблем, методик їх викладання, формування екологічної свідомості через проектне навчання та дослідження.

Очікувані результати: педагоги зможуть розробляти інтегровані проекти та теми, що пов'язані з екологічною проблематикою, актуалізувати в учнів свідоме ставлення до довкілля.

Модуль «Спільнота професійної підтримки»

Мета: розвиток середовища для обміну досвідом, підтримки професійного спілкування та кооперації між вчителями.

Зміст: створення та підтримка мережі спілкування вчителів, включаючи онлайн-групи, форуми та щомісячні зустрічі.

Очікувані результати: учителі зможуть ділитися власним досвідом, навчатися у колег та отримувати зворотний зв'язок щодо нових ідей.

Оцінювання ефективності програми

Проміжна оцінка: кожен модуль передбачає самостійну роботу та практичне завдання для вчителів, яке перевіряється експертами та координаторами.

Завершальне оцінювання: проводиться після завершення програми, включає анкетування та співбесіди з учасниками для оцінки рівня засвоєння матеріалу.

Моніторинг успішності втілення: оцінка результатів через три та шість місяців після завершення курсу; фокус-групи та огляд результатів навчання учнів як показники ефективності впроваджених інновацій.

Очікувані результати програми

1. Підвищення якості навчання через розвиток компетентностей вчителів, що сприятиме інтерактивності та зацікавленості учнів.
2. Застосування сучасних підходів (STEM, STEAM) до викладання географії з використанням цифрових інструментів.

3. Формування в учнів свідомого ставлення до природи та екології.
4. Створення підтримуючого середовища, що сприятиме розвитку професійних навичок і взаємодії між вчителями.
5. Підвищення рівня засвоєння учнями матеріалу, формування критичного мислення та навичок роботи з інформацією.

Окрему роль у професійному розвитку вчителів географії відіграє створення професійних співтовариств, які сприяють обміну досвідом та напрацюванням у галузі географічної освіти. Платформи, такі як Edmodo, Classroom або спеціалізовані групи у соціальних мережах, дозволяють учителям географії обмінюватися досвідом, новими методичними напрацюваннями та вирішувати професійні проблеми. Формування таких професійних співтовариств сприяє виникненню культури взаємної підтримки і співпраці, а також розширенню можливостей для професійного розвитку у позашкільний час.

На додаток, актуальною стає стратегія розвитку педагогів через залучення їх до науково-дослідної діяльності, особливо в галузі шкільної географічної освіти. Педагоги, які беруть участь у дослідницьких проектах, зокрема у сфері екологічного моніторингу, зміни клімату, управління природними ресурсами, отримують не лише цінний досвід, але й можливість формувати власний підхід до викладання предмету на основі отриманих результатів. Крім того, наукова діяльність дає змогу вчителям краще зрозуміти актуальні проблеми сучасної географії, що, у свою чергу, може стати цінним досвідом для учнів під час обговорення екологічних і соціально-економічних питань на уроках.

Іншою перспективною стратегією є розширення практики проведення інтегрованих занять, які допомагають учителям краще адаптуватися до міждисциплінарного підходу в освіті. Наприклад, об'єднання географії з біологією, історією чи економікою дозволяє розширити рамки навчання та краще розкривати зв'язки між різними сферами знань. Це не лише сприяє загальному розвитку педагогів, але й підвищує зацікавленість учнів у географії, дозволяючи їм побачити практичне застосування географічних знань у різних сферах життя.

Окрім того, актуальною є стратегія регулярного оцінювання професійного рівня та досягнень педагогів. Запровадження системи самооцінювання та зовнішньої оцінки дозволяє вчителям отримувати об'єктивні відомості про свої сильні та слабкі сторони, сприяє вдосконаленню професійних навичок та мотивує до подальшого розвитку. У цьому контексті важливо розробити чіткі критерії оцінювання, що враховують не лише професійні знання, але й здатність до інноваційної діяльності та роботи з учнями з різним рівнем знань.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) вже давно стали важливою складовою освіти, а в умовах сучасного світу їх роль зростає ще більше. Використання ІКТ у викладанні географії дозволяє не лише підвищити зацікавленість учнів, а й забезпечити різні способи подачі матеріалу, що враховують різні стилі навчання. Наприклад, вчителі можуть використовувати інтерактивні карти, які дозволяють учням досліджувати різні географічні регіони, оцінювати зміни клімату, зосереджуватися на природних ресурсах чи аналізувати соціально-економічні аспекти різних країн. Це також включає використання таких географічних інформаційних систем (ГІС), як ArcGIS та QGIS, які дають змогу вчителям викладати основи картографії та просторового аналізу.

Для якісного впровадження ІКТ у процес викладання географії варто організувати професійні тренінги для вчителів, які зосереджуватимуться не лише на технічних аспектах, але й на розробці методичних підходів до використання технологій у класі. Такі тренінги можуть включати, наприклад, створення інтерактивних презентацій, які збагачують уроки географії через візуалізацію інформації. Важливою є також участь у вебінарах, які дозволяють дізнатися про нові програмні засоби, що з'являються на ринку, та обговорити з колегами можливості їх застосування.

Залучення вчителів до міжнародних програм, таких як Erasmus+, дозволяє не лише отримати новий досвід, але й побудувати міжкультурний діалог у навчанні, що особливо важливо у викладанні географії. Наприклад, вчителі можуть взяти участь в проектах, спрямованих на вивчення зміни клімату або

дослідження екологічної ситуації в різних країнах. Крім цього, співпраця з міжнародними організаціями дає змогу вчителям отримувати актуальні навчальні матеріали, що відповідають світовим тенденціям у сфері географічної освіти.

Досвід інших країн, зокрема європейських, показує, що міжнародна співпраця розширює можливості для обміну найкращими практиками та впровадження їх у національні програми. На рівні шкіл та державних освітніх програм необхідно підтримувати та заохочувати участь учителів у таких міжнародних проектах, наприклад, через систему грантів або відшкодування витрат на поїздки та навчання за кордоном.

Безперервне навчання є одним із ключових аспектів професійного розвитку педагогів. Географія, як предмет, швидко змінюється через появу нових досліджень у галузі кліматології, екології, урбаністики та соціальної географії. Курси та сертифікаційні програми, такі як Coursera, EdX та UdeMy, пропонують курси від провідних університетів і дослідницьких центрів, які дозволяють оновлювати знання в різних галузях географії. Окрім традиційних курсів, педагоги можуть скористатися можливістю проходити навчання онлайн, що робить процес підвищення кваліфікації більш гнучким і доступним.

Для закладів освіти важливо підтримувати педагогів у прагненні до навчання, зокрема через фінансове стимулювання участі у таких програмах або через можливість зарахування цих курсів як частину обов'язкової перепідготовки. Система безперервного навчання також може включати сертифікацію з конкретних програм та технологій, що використовуються в географічній освіті, що забезпечує як якісне, так і кількісне зростання кваліфікації вчителів.

Професійні співтовариства допомагають вчителям зростати та вдосконалювати свої навички. Такі платформи, як Edmodo та Classroom, а також спеціалізовані групи в соціальних мережах, дозволяють педагогам ділитися методичними матеріалами, обговорювати виклики у викладанні та знаходити рішення через обмін досвідом. Ці платформи можуть також сприяти спільній

розробці навчальних матеріалів або проектів, які учні можуть використовувати в ході навчання. Наприклад, у співтовариствах педагоги можуть спільно розробити інтерактивну карту або інші ресурси, що мають високу практичну цінність для учнів.

Державні та громадські організації можуть підтримувати такі співтовариства через надання грантів на розробку спільних проектів та створення інноваційних навчальних матеріалів. Це може бути дуже цінним джерелом мотивації для вчителів і допоможе зробити систему освіти більш інтерактивною і орієнтованою на співпрацю.

Науково-дослідна діяльність дозволяє педагогам не лише вдосконалювати власні знання, але й сприяє формуванню критичного мислення та інноваційних підходів до викладання. Учителі можуть брати участь у проектах, що стосуються моніторингу навколишнього середовища, дослідження екосистем або оцінки екологічного стану місцевих територій. Наприклад, деякі школи проводять проекти з вивчення локальної екологічної ситуації, результати яких можуть бути використані на уроках географії, надаючи їм особливого практичного значення.

Підтримка науково-дослідної діяльності серед педагогів можлива через співпрацю з університетами або науковими установами, які можуть допомогти з технічним обладнанням, консультативною підтримкою та ресурсами для проведення досліджень. Участь у дослідженнях дозволяє вчителям розширити свій професійний горизонт та інтегрувати отримані знання у навчальні плани.

Інтегровані заняття сприяють тому, щоб учителі могли побачити географію як дисципліну, що переплітається з іншими сферами знань, такими як біологія, хімія та історія. Такі заняття дозволяють учням побачити взаємозв'язок різних наук і зрозуміти, як вони впливають одна на одну. Наприклад, уроки з тематики екології можна об'єднати з історією чи біологією, що допоможе учням зрозуміти, як економічні та соціальні процеси впливають на екологічний стан.

На рівні навчальних програм інтегровані заняття можуть бути включені як обов'язковий компонент підготовки вчителів географії. Це допоможе вчителям

зосередитися на міждисциплінарному підході, що є ключовим у сучасній системі освіти.

Оцінювання професійного рівня педагогів, зокрема за критеріями методичної компетентності, здатності до інноваційного мислення та взаємодії з учнями, є важливим елементом системи професійного розвитку. Важливо, щоб ця система оцінювання була прозорою та об'єктивною, інакше вона може демотивувати вчителів. Система повинна включати різні способи оцінювання: від самооцінки та відгуків колег до спостережень за уроками та результатів учнів. Для підтримки прозорості процесу важливо впроваджувати зовнішнє оцінювання професійного рівня, яке може включати різні види сертифікації.

Необхідність безперервної освіти педагогів в умовах швидко змінюваного світу стає все більш очевидною. Неформальна освіта, яка доповнює традиційні форми навчання, надає можливості для професійного зростання, адаптації до нових викликів і вдосконалення педагогічних практик. У цьому контексті важливо розглянути актуальні можливості та засоби неформальної освіти, які можуть бути корисними для педагогічних працівників.

Неформальна освіта визначається як навчання, яке відбувається поза формальними освітніми системами, без чітко встановленої програми та сертифікації. Це може бути навчання на робочому місці, участь у семінарах, тренінгах, вебінарах, а також самоосвіта. Значення неформальної освіти полягає в її гнучкості та адаптивності до потреб учасників, що дозволяє педагогам вдосконалювати свої професійні навички в зручній для них спосіб. Завдяки такому підходу, педагогічні працівники можуть залишатися актуальними в умовах швидко змінюваного інформаційного середовища, що особливо важливо в епоху цифровізації.

Однією з найбільш поширених форм неформальної освіти є професійні тренінги та семінари. Вони можуть охоплювати різноманітні теми, від нових методів викладання до управлінських навичок. Участь у таких заходах дозволяє педагогам отримувати нові знання, обмінюватися досвідом з колегами, а також вдосконалювати свої практичні навички. Організації, що проводять такі тренінги,

часто залучають експертів, що підвищує їхню якість та актуальність. Професійні тренінги можуть включати в себе практичні завдання, що дозволяє учасникам не лише отримати теоретичні знання, а й одразу впроваджувати їх у свою практику.

З розвитком технологій значно зросла популярність онлайн-курсів та вебінарів. Педагоги можуть отримувати доступ до ресурсів з будь-якої точки світу, що значно розширює їхні можливості для навчання. Платформи, такі як Coursera, edX, Udemy, та інші, пропонують курси з різних предметів, включаючи педагогіку, психологію, інклюзивну освіту та цифрові технології. Онлайн-формати навчання дозволяють педагогам вчитися у зручному для них темпі, що особливо важливо для тих, хто має насичений графік роботи. Доступ до записаних вебінарів і лекцій також надає можливість переглядати матеріали кілька разів, щоб краще засвоїти інформацію.

Професійні спільноти, такі як асоціації вчителів, форуми та групи у соціальних мережах, відіграють важливу роль у неформальній освіті. Вони надають можливість для обміну ідеями, ресурсами та підтримкою між педагогами. Участь у таких спільнотах сприяє розвитку колективного професійного знання та підвищує мотивацію педагогів до саморозвитку. Такі платформи також часто організують вебінари та майстер-класи, які можуть бути корисними для їх учасників. Через соціальні мережі педагоги можуть обмінюватися практичними кейсами, розробками уроків і навчальними матеріалами, що стимулює їх професійний розвиток.

Менторство та коучинг є ще однією формою неформальної освіти, яка допомагає педагогам розвивати свої навички та досягати професійних цілей. Ментори, які мають великий досвід у певній галузі, можуть надавати індивідуальну підтримку, допомагаючи вчителям зрозуміти свої сильні сторони та можливості для покращення. Це особливо корисно для молодих педагогів, які тільки починають свою кар'єру. Менторство може включати в себе спостереження за заняттями, зворотний зв'язок і поради, які допомагають педагогам формувати свій стиль викладання.

Коучинг, в свою чергу, фокусується на розвитку конкретних навичок та стратегій, що дозволяє педагогам працювати над особистими та професійними цілями. За допомогою коуча педагоги можуть з'ясувати свої потреби в розвитку, визначити пріоритети і створити план дій для досягнення бажаних результатів. Це може бути особливо корисно для вчителів, які прагнуть вдосконалити свої методи навчання або впровадити нові технології в освітній процес.

Самоосвіта є важливим аспектом неформальної освіти, який дозволяє педагогам постійно оновлювати свої знання та вміння. Це може включати читання професійної літератури, перегляд освітніх відео, участь у курсах або навчальних програмах. Використання сучасних технологій, таких як блоги, подкасти та відеоуроки, робить самоосвіту доступнішою та різноманітнішою. Педагоги можуть створювати особисті навчальні плани, які відповідають їхнім потребам і інтересам, що робить процес навчання більш персоналізованим. Підтримка вчителів у самоосвіті може стати важливим аспектом освітньої політики на рівні школи та місцевої громади.

У сучасному світі цифрові технології стають невід'ємною частиною освітнього процесу. Педагоги повинні мати високу цифрову компетентність, щоб ефективно використовувати нові технології у навчанні. Неформальна освіта пропонує безліч можливостей для підвищення цих навичок. Вебінари, онлайн-курси та тренінги з цифрових технологій допомагають педагогам освоїти нові інструменти для викладання, які можуть значно підвищити ефективність навчання. Застосування технологій у навчанні може включати використання платформ для дистанційного навчання, інструментів для створення інтерактивного контенту, а також програмного забезпечення для моніторингу прогресу учнів.

В останні роки в неформальній освіті для педагогів можна спостерігати кілька актуальних трендів. По-перше, зростає інтерес до інклюзивної освіти, що вимагає від педагогів нових знань і підходів. Інклюзивна освіта передбачає адаптацію навчального процесу до різних потреб учнів, що вимагає від педагогів не лише знань, а й практичних навичок. Педагоги, які беруть участь у тренінгах

з інклюзивної освіти, здатні краще розуміти потреби своїх учнів і створювати комфортне середовище для навчання всіх дітей, незалежно від їхніх можливостей.

По-друге, акцент на соціально-емоційному навчанні стає все більш важливим, що підштовхує педагогів до розвитку своїх навичок у цій сфері. Соціально-емоційне навчання сприяє формуванню в учнів соціальних навичок, емоційної обізнаності та здатності до співпраці. Це особливо важливо в умовах сучасних викликів, коли учні стикаються з різними стресовими ситуаціями. Педагоги, які отримують додаткові знання з соціально-емоційного навчання, здатні краще підтримувати своїх учнів у їхньому емоційному розвитку.

Також активно розвивається концепція сталого розвитку, що пропонує нові перспективи для навчання педагогів у контексті екологічних і соціальних викликів сучасності. Педагоги, які активно впроваджують принципи сталого розвитку у свою практику, здатні виховувати в учнів відповідальне ставлення до навколишнього середовища та соціальної справедливості. Участь у тренінгах та семінарах на цю тему допомагає педагогам отримати нові інструменти для інтеграції теми сталого розвитку у навчальний процес.

Успішна реалізація неформальної освіти сприятиме підвищенню якості навчання, розвитку творчих здібностей педагогів і адаптації до нових вимог суспільства. Важливо, щоб освітні заклади визнали цю форму навчання як невід'ємну частину професійного розвитку педагогів. Забезпечення ресурсами, проведення заходів, заохочення до участі у неформальних програмах – все це сприятиме формуванню динамічного і ефективного освітнього середовища.

Висновки до 3-го розділу

Враховуючи вищезазначене можна зробити висновок, що наявні можливості та засоби неформальної освіти для педагогічних працівників відображають нові вимоги до освітньої діяльності.

Педагоги мають унікальну можливість адаптувати свої навички та знання до сучасних викликів, забезпечуючи високий рівень навчання учнів. Необхідно продовжувати дослідження та впровадження інновацій у сфері неформальної освіти, що дозволить педагогу залишатися на передовій змін у світі освіти та відповідати на виклики, що постають перед ним.

При плануванні індивідуальної траєкторії професійного розвитку варто дотримуватися вимог чинного законодавства, особливо в частині напрямків професійного вдосконалення, рекомендацій щодо здійснення діагностики та самодіагностики рівень володіння професійними компетентностями, обирати найбільш прийнятні програми професійного розвитку, такі, які з одного боку відповідають запитам та потребам педагогів, з іншого боку – відповідають критеріями освітньої політики.

Для ефективного планування та реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку варто використовувати актуальні інструменти для діагностування, планування та обліку результатів педагогічної діяльності та самоосвіти.

Завершуючи аналіз, слід зазначити, що професійний розвиток вчителів географії в сучасній освітній системі повинен бути багатокomпонентним, безперервним та адаптованим до індивідуальних потреб кожного педагога. Лише за таких умов можна забезпечити відповідний рівень знань та навичок у викладанні географії, що сприятиме формуванню свідомих та освічених громадян, здатних адекватно реагувати на виклики сучасності та сприяти сталому розвитку суспільства.

ВИСНОВКИ

В ході проведеного дослідження були сформовані наступні висновки.

1. Сучасні тенденції в реформуванні системи освіти демонструють акцент на інтеграцію інноваційних підходів у навчальний процес, зокрема через оновлення навчальних програм. Важливою є переорієнтація на компетентнісний підхід, який акцентує увагу на розвитку критичного мислення, творчості та співпраці учнів. Зміни в навчальних програмах включають впровадження міждисциплінарних тем, що дозволяє учням зв'язувати знання з різних предметів та застосовувати їх у реальному житті.

Методики викладання також зазнають змін, переходячи від традиційних лекцій до активних форм навчання, таких як проєктна діяльність, групова робота та використання ситуаційних вправ. Зростає роль технологій у навчальному процесі, що забезпечує доступ до різноманітних ресурсів і сприяє індивідуалізації навчання. Застосування цифрових технологій, зокрема інтерактивних платформ та онлайн-курсів, дозволяє залучити учнів до навчального процесу та підвищити їхню мотивацію.

2. Існуючі програми професійного розвитку для вчителів географії охоплюють широкий спектр тем, від методичних новинок до інтеграції новітніх технологій у навчальний процес. Важливим аспектом є зміст курсів, який часто включає актуальні географічні питання, технології картографії та нові методики викладання. Багато програм пропонують сертифікацію, що підвищує їхню цінність для вчителів та забезпечує визнання їхніх навичок.

Тривалість курсів варіюється, що робить їх доступними для вчителів з різним графіком роботи. Доступність курсів також залежить від регіону та можливостей фінансування. Інтернет-платформи дозволяють вчителям географії навчатися дистанційно, що розширює доступ до професійного розвитку. Проте важливо оцінити якість цих програм та їх відповідність потребам вчителів.

3. Різні стратегії професійного розвитку вчителів географії мають свої переваги і недоліки. Участь у курсах, як традиційних, так і онлайн, дозволяє вчителям отримати систематизовані знання та практичні навички. Онлайн-

ресурси, такі як вебінари та відеоуроки, пропонують велику гнучкість, однак вимагають самодисципліни та ініціативи від учасників.

Менторство та співпраця з колегами є важливими методами професійного розвитку, оскільки вони сприяють обміну досвідом та підтримують створення професійної спільноти. Ці стратегії можуть забезпечити більш глибоке засвоєння матеріалу завдяки практичному підходу. Однак для їх реалізації потрібні належні умови, такі як створення часу для спілкування та колективної роботи.

4. Ефективними у питаннях професійного зростання є спеціально створені центри професійного розвитку педагогічних працівників, в межах компетенцій яких є допомога у визначенні педагогами власних професійних потреб, постійний методичний супровід, надання послуг з супервізії тощо.

Ресурсні можливості центрів є ефективним інструментом передусім через територіальну доступність для педагогів, можливість організації та проведення навчально-методичних заходів за запитом та і з врахуванням специфіки регіону й закладів освіти.

5. Для підвищення ефективності професійного розвитку вчителів географії важливо зосередитися на їхніх потребах та інтересах. Рекомендується впроваджувати індивідуалізовані програми, що включають менторство та співпрацю, щоб учителі могли отримати підтримку у реалізації нових ідей у класі. Залучення вчителів до розробки курсів та програм дозволить забезпечити їхню актуальність і практичність.

Також важливо розширити доступ до онлайн-ресурсів та платформ для навчання, забезпечуючи при цьому інтерактивні елементи для залучення учнів. Інтеграція новітніх технологій у навчання повинна стати пріоритетом, адже це не лише покращує якість освіти, але й сприяє розвитку професійних навичок учителів. Зрештою, підтримка і розвиток професійних спільнот для вчителів географії можуть значно підвищити якість навчання та мотивацію педагогів.

6. Розроблені інструменти для діагностики, планування та обліку професійного вдосконалення є ефективними для педагогів. Вони дозволяють підійти до процесу професійного самовдосконалення комплексно та ефективно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко Т. О. Професійний розвиток: нові підходи. Видавництво «Давид». Київ. 2022. 200 с.
2. Андреева Н. М. Професійний розвиток вчителя: нові підходи. Освіта і суспільство. 2023. № 3. С. 45-50.
3. Бабенко І. І. Формування професійної компетентності вчителів географії. Наукові записки. 2022. Т. 15. С. 75-80.
4. Бабінцева Н. В. Професійний розвиток вчителя географії. Видавництво «Педагогічна преса». Київ. 2021. 210 с.
5. Баранов О. В. Інноваційні технології в освіті. Видавництво «Освіта». Львів. 2020. 180 с.
6. Бондаренко Л. П. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні географії. Вісник освіти. 2021. № 2. С. 33-37.
7. Бровко С. О. Професійний розвиток: від теорії до практики. Видавництво «Творчість». Одеса. 2022. 200 с.
8. Власенко О. С. Актуальні питання розвитку вчителів. Науковий вісник. 2022. Т. 10. С. 12-17.
9. Гнатюк О. Р. Інтеграція міждисциплінарних знань у навчання географії. Освітні технології. 2021. Т. 15. С. 99-105.
10. Греков С. М. Сучасні підходи до навчання географії. Видавництво «Нова книга». Харків. 2019. 160 с.
11. Даниленко Т. А. Методологія професійного розвитку вчителя. Видавництво «Університетська книга». Одеса. 2022. 230 с.
12. Дубровіна О. В. Розвиток професійної компетентності вчителя. Видавництво «Вища школа». Київ. 2018. 200 с.
13. Дьяків М. П. Професійний розвиток педагога в умовах діджиталізації. Педагогіка та психологія. 2022. Т. 20. С. 23-28.
14. Журенко А. В. Тенденції професійного розвитку вчителів географії. Науковий журнал. 2023. № 11. С. 15-20.

15. Зінько Т. Г. Сучасні технології в навчанні географії. Видавництво «Книга». Київ. 2020. 205 с.
16. Зубко О. В. Професійна підготовка вчителів в умовах сучасних викликів. Вісник науки. 2022. Т. 14. С. 50-55.
17. Кашуба О. В. Актуальні питання професійної підготовки вчителів географії. Науковий вісник. 2023. № 7. С. 41-45.
18. Климчук Т. В. Роль самоосвіти у професійному розвитку вчителя. Педагогічні інновації. 2021. № 8. С. 22-25.
19. Коваленко Л. М. Педагогічні інновації у навчанні географії. Видавництво «Літера». Чернігів. 2020. 190 с.
20. Коваль О. П. Інноваційні методи навчання географії. Наука і освіта. 2021. Т. 9. С. 45-50.
21. Козак О. П. Професійний розвиток вчителів в умовах діджиталізації. Видавництво «Слово». Київ. 2021. 240 с.
22. Костюк Г. В. Професійний розвиток вчителів у контексті інклюзивної освіти. Педагогіка та психологія. 2022. Т. 19. С. 11-16.
23. Лавренко І. М. Освіта в умовах реформ: досвід та перспективи. Видавництво «Академія». Київ. 2019. 175 с.
24. Лесик О. А. Професійний розвиток як складова ефективності навчання. Вісник педагогічної науки. 2020. № 6. С. 15-19.
25. Лисенко В. І. Модернізація освіти в Україні: виклики та рішення. Видавництво «Книга». Харків. 2022. 220 с.
26. Лисиченко Т. І. Методичні основи викладання географії. Педагогічна освіта. 2020. Т. 12. С. 18-22.
27. Литовченко О. П. Актуальні питання викладання географії. Науковий журнал. 2022. № 8. С. 29-34.
28. Мельник Р. П. Технології активного навчання у географії. Видавництво «Шкільний світ». Київ. 2020. 195 с.
29. Назаренко С. І. Компетентнісний підхід до навчання географії. Науковий журнал. 2022. № 10. С. 30-35.

30. Нестеренко І. М. Методика викладання географії в новій українській школі. Видавництво «Літера». Львів. 2021. 175 с.
31. Ніколаєнко Т. В. Стратегії професійного розвитку вчителів. Видавництво «Творчість». Одеса. 2021. 210 с.
32. Олійник Н. А. Концептуальні засади сучасного навчання географії. Видавництво «Університет». Львів. 2020. 180 с.
33. Онищенко Ю. Г. Інтеграція інформаційних технологій у навчальний процес. Педагогіка та методика. 2023. Т. 12. С. 80-85.
34. Павленко В. Ф. Інноваційні підходи до навчання географії. Видавництво «Грамота». Київ. 2019. 170 с.
35. Петренко С. М. Професійний розвиток: теорія і практика. Видавництво «Космос». Київ. 2021. 240 с.
36. Піддубна Л. Г. Сучасні технології в освіті. Видавництво «Оберіг». Харків. 2022. 160 с.
37. Плотнікова Т. В. Критичне мислення у навчанні географії. Наука та освіта. 2021. Т. 8. С. 47-52.
38. Романенко Т. А. Професійна підготовка вчителів географії. Видавництво «Наука». Київ. 2018. 220 с.
39. Романова М. А. Нові методики навчання географії. Педагогічний досвід. 2022. № 9. С. 19-23.
40. Сахарук В. П. Професійне зростання вчителів в умовах сучасних викликів. Вісник педагогічної освіти. 2020. № 3. С. 14-19.
41. Синельнікова А. О. Психологія професійного розвитку вчителя. Видавництво «Освіта України». Львів. 2019. 200 с.
42. Соколовський Р. О. Тенденції розвитку професійної освіти в Україні. Видавництво «Освіта». Київ. 2019. 190 с.
43. Ткаченко М. І. Системи професійного розвитку: світовий досвід. Видавництво «Педагогіка». Київ. 2021. 230 с.
44. Устенко О. Г. Перспективи навчання географії в умовах реформ. Видавництво «Вектор». Одеса. 2020. 190 с.

45. Федоренко О. С. Педагогічні технології у формуванні професійних компетенцій. Вісник науки. 2023. № 5. С. 23-27.
46. Чернишова І. В. Інноваційні технології в освіті: досвід та перспективи. Видавництво «Наука». Київ. 2021. 225 с.
47. Чорнобривець Т. М. Розвиток креативності вчителя географії. Педагогіка та освіта. 2022. Т. 13. С. 34-39.
48. Шевченко С. Г. Моделі професійного розвитку вчителів. Науковий журнал. 2021. № 2. С. 50-55.
49. Яременко А. Ю. Реформа освіти та її вплив на професійний розвиток вчителів. Наукові перспективи. 2022. Т. 7. С. 65-70.
50. Ярова О. О. Професійна підготовка вчителів: виклики та можливості. Вісник освіти. 2023. № 4. С. 36-40.

ДОДАТКИ

SCI-CONF.COM.UA

**PERSPECTIVES OF CONTEMPORARY
SCIENCE: THEORY AND PRACTICE**

**PROCEEDINGS OF II INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
APRIL 1-3, 2024**

**LVIV
2024**

98.	<i>Петрусь О. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ВПРАВИ «КАРУСЕЛЬ» ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	508
99.	<i>Прохорова О. В., Ярошова К.</i> КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	513
100.	<i>Прохорова О. В., Нагорнюк М.</i> МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ	519
101.	<i>Риженко М. В., Анісенко О. В.</i> НАВЧАННЯ ТЕХНІКИ SKIMMING ТА SCANNING НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	524
102.	<i>Романів Г.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ПІДХОДУ ROGIL ТА МОДЕЛІ 5E ДЛЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН	529
103.	<i>Романюк В. Л., Гладка І. А.</i> ВИКОРИСТАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ГОВОРІННІ СТУДЕНТІВ І КУРСУ	532
104.	<i>Сасвич О. В., Горобець А. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗУ ЖИТТЯ У ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ	538
105.	<i>Сердюк О. П.</i> ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС «УЧИТЕЛЬ РОКУ» У НОМІНАЦІЇ «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО» ЯК ІНСТРУМЕНТ ФАХОВОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА	541
106.	<i>Сердюченко Ю. О.</i> ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	547
107.	<i>Солодовник Г. Б., Аршава О. А.</i> ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ХАРЧУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	552
108.	<i>Хмель Н. Д.</i> ЗАСТОСУВАННЯ CORINTH ДЛЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ХІМІЇ	557
109.	<i>Чубрей О. С., Власов С. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ПРИРОДНИЧИЙ АСПЕКТ	559

РІШЕННЯ
колегії Відділу освіти
Новоселицької міської ради

26.03. 2021 року

№ 1/1

Про розгляд Концепції професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти та рекомендованої форми обліку формальної, не формальної та інформальної освіти педпрацівників

Заслухавши та обговоривши інформаційну довідку С.Власова, директора КУ «Центр ПРПП» про розгляд Концепції професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти та рекомендованої форми обліку формальної, не формальної та інформальної освіти педпрацівників колегія Відділу освіти Новоселицької міської ради

ВИРІШИЛА:

1. Довідку «Про розгляд Концепції професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти та рекомендованої форми обліку формальної, не формальної та інформальної освіти педпрацівників», взяти до відома.

2. Затвердити:

1) Концепцію професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти на 2021-2025 роки, що додається;

2) Форму обліку формальної, не формальної та інформальної освіти педпрацівників «Педагогічне резюме», що додається.

3. Рекомендувати керівникам закладів освіти запровадити форму обліку формальної, не формальної та інформальної освіти педпрацівників «Педагогічне резюме», розглянувши на педагогічних радах та прийнявши відповідне рішення
(до 01.09.2021 року);

4. Керівникам закладів освіти, які приймуть рішення щодо запровадження форму обліку формальної, не формальної та інформальної освіти педпрацівників «Педагогічне резюме»:

1) здійснювати облік формальної, не формальної та інформальної освіти педпрацівників, їх педагогічних та методичних досягнень за затвердженою формою, оформивши «Педагогічне резюме» на кожного педагогічного працівника

(з 01.09.2021 року);

Продовження додатка В

2) призначити відповідальними за контроль ведення «Педагогічного резюме» заступників директорів з НВР або НМР (відповідно до розподілу функціональних обов'язків)

(з 01.09.2021 року);

3) під час атестації педагогічних працівників здійснювати аналіз педагогічних та методичних досягнень вчителів, їх самоосвітньої діяльності на предмет відповідності вимогам до кваліфікаційних категорій та педагогічних звань за допомогою «Педагогічного резюме»

(з 2021/2022 н.р.).

5. КУ «Центр ПРПП» (С.Власов):

1) забезпечити якісне виконання Концепції, здійснювати системний моніторинг виконання заходів, що передбачені Концепцією

(до 01.04.2025 року);

2) здійснити роботу із закладами які запровадили систему обліку педагогічних та методичних досягнень вчителів та їх самоосвітньої діяльності «Педагогічне резюме»

(до 01.09.2021 року);

3) розробити та довести до відому адміністрації закладів освіти та педагогічних працівників інструкцію щодо ведення «Педагогічного резюме»

(до 01.08.2021 року);

4) розмістити на сайті КУ «Центр ПРПП» «Педагогічне резюме», з метою вільного доступу для використання закладами освіти

(до 01.08.2021 року).

6. Контроль за виконанням рішення покласти на головного спеціаліста відділу освіти Новоселицької міської ради А.Костіну-Кніжницьку.

Аделіна РУСНАК

Анастасія КОСТІНА-КНІЖНИЦЬКА

ДОДАТОК Г

**Результати опитування,
отримані за допомогою опитувальника для інтерактивної самодіагностики
професійних компетентностей
(за 12-ти бальною шкалою)**

Компетентності	Кількість результатів											
	Початковий рівень			Середній рівень			Достатній рівень			Високий рівень		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Мовно-комунікативні	0	0	1	5	3	9	27	36	85	122	133	171
Предметно-методичні	0	1	3	3	8	11	30	47	83	128	143	134
Інформаційно-цифрові	0	2	10	14	14	28	46	61	81	82	105	148
Психологічні	0	2	3	3	8	7	21	29	73	134	153	158
Емоційно-етичні	0	0	4	0	5	13	27	52	95	122	140	133
Педагогіка партнерства	2	2	10	13	22	23	47	73	79	112	118	89
Інклюзивні	3	12	13	28	32	60	62	73	115	106	30	55
Здоров'язбережувальні	1	2	5	3	11	19	27	63	86	119	149	107
Проектувальна	1	2	8	11	23	50	54	67	95	92	85	104
Прогностична	1	2	6	4	9	19	27	48	63	95	129	189
Організаційна	0	2	4	10	11	24	31	54	85	99	108	164
Оцінювальна	1	5	7	10	19	35	44	68	91	97	111	104
Інноваційна	0	4	14	15	27	48	63	64	75	99	82	101
Навчання впродовж життя	25	25	63	44	56	47	51	40	106	69	27	39
Рефлексивна	2	13	15	35	54	71	90	79	83	63	53	34

ДОДАТОК Д

Приклад оформлення індивідуальної траєкторії професійного розвитку

	2024- 2025	2025- 2026	2026- 2027	2027- 2028	2028- 2029
Розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій)					
Формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей вмінь, визначених частиною першою статті 12 Закону України “Про освіту					
Психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, основи андрагогіки					
Створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами					
Використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку					
Мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність					
Розвиток управлінської компетентності (для керівників закладів освіти, науково-методичних установ та їх заступників) тощо.					

Умовні позначення:

Заходи з формальної освіти (курси підвищення кваліфікації)

Заходи з інформальної освіти (педінтернатура, стажування, тощо)

Заходи з неформальної освіти (семінари, майстер-класи тощо)

ДОДАТОК Е

Форма обліку результатів педагогічної та методичної діяльності

I. ВІДОМОСТІ ПРО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Освіта (вища, базова вища, неповна вища, загальна середня)		
Фах (як зазначено в дипломі)		
Заклад вищої освіти (зазначити назву закладу та рік закінчення)		
Кваліфікаційна категорія (т.р.)* (_____тарифний розряд/ спеціаліст/ друга/ перша/ вища)		
Педагогічне звання* («Старший учитель/вихователь»/ «_____методист»)		
Інші державні нагороди*		
Дата та результати останньої атестації		
Дата останньої сертифікації		
Навчальний рік	Педагогічний стаж	Предмети викладання
2020/2021		
_____/____		
_____/____		
_____/____		
_____/____		

II. ФОРМАЛЬНА ОСВІТА*

Суб'єкт підвищення кваліфікації	Терміни (з _____, по _____)	Назва (зміст) освітньої програми	Опис досягнутих результатів / вдосконалених компетентностей, зазначених в освітній програмі	Кількість годин	Відомості про документ, що засвідчує результати (свідоцтво)

*В розділі зазначають відомості про здобуті педагогічним працівником уміння й навички в рамках формальної освіти, що здобувається в закладах

вищої/післядипломної освіти відповідно до освітніх ліцензованих програм і передбачає досягнення здобувачами освіти заздалегідь визначених результатів навчання. Основною вимогою до такого виду діяльності є наявність у закладу відповідної ліцензії на здійснення освітніх послуг. Результати формальної освіти не потребують розгляду та схвалення педагогічною радою.

III. НЕ ФОРМАЛЬНА ОСВІТА*

Суб'єкт підвищення кваліфікації	Терміни (з _____, по _____)	Назва (зміст) освітньої програми	Опис досягнутих результатів / вдосконалених компетентностей, зазначених в освітній програмі	Кількість годин	Відомості про документ, що засвідчує результати (свідоцтво)

*В розділі зазначають відомості про здобуті педагогічним працівником уміння й навички в рамках не формальної освіти, що здобувається в неурядових установах, платформах дистанційного навчання, суб'єктів економічної діяльності, що надають послуги з підвищення кваліфікації. Здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Вимог до закладів неформальної освіти немає, оскільки їхня робота не регламентується державними органами. Такі заклади не повинні мати ліцензію. Результати не формальної освіти визнаються педагогічною радою відповідно до затвердженого порядку.

IV. ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА*

Суб'єкт підвищення кваліфікації/ організатор	Терміни (з _____, по _____)	Зміст підвищення кваліфікації	Кількість годин	Відомості про документ, що засвідчує результати (свідоцтво)

*В розділі зазначають відомості про здобуті педагогічним працівником уміння й навички в рамках інформальної освіти, яка здобувається як самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної трудової діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю. Така навчальна діяльність не обов'язково цілеспрямована та структурована, але сприяє розширенню професійних знань та умінь і є однією з ключових компетентностей особистості. Вимог до закладів інформальної освіти не передбачено чинним законодавством.

V. ТЬЮТОРСЬКА, МЕНТОРСЬКА, НАСТАВНИЦЬКА, СУПЕРВІЗІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ*

Об'єкт діяльності (особа)	Терміни (з _____, по _____)	Зміст діяльності	Форма проведення	Кількість годин

* Тьюторська діяльність – діяльність педагога, що передбачає консультування колег з питань професійного розвитку, вдосконалення фахових навичок.

Менторська, наставницька діяльність – полягає у наставницькому супроводі становлення новопризначених педагогічних працівників.

Супервізійна діяльність - інструмент професійної підтримки та професійного розвитку, що передбачає комплекс заходів із навчально-методичного супроводу педагогічних працівників закладів дошкільної і загальної середньої освіти в умовах реалізації завдань Нової української школи.

VI. ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ*

Об'єкт діяльності	Терміни (з _____, по _____)	Зміст діяльності	Вдосконалені практичні навички	Форми проведення	Кількість годин

*Експертна діяльність – передбачає участь педагогічного працівника у експертизі/рецензуванні наукових, науково-педагогічних розробок, наукової,

науково-популярної, навчальної літератури. До експертної діяльності належить також й участь педагога у заходах інституційного аудиту.

VII. МЕТОДИЧНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ*

Назва розробки	Роль (автор/укладач)	Гриф	Цільова аудиторія	Місце публікації (розповсюдження)	Результати апробації

*Методична діяльність – розробку педагогічним працівником науково-методичних, методичних розробок, навчально-методичних комплексів, підручників, участь у проєктах тощо.

VIII. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ*

Назва конкурсу	Місце	Відомості про документ, що засвідчує результати

*Зазначається результативність участі педагога у фахових конкурсах.

IX. ПУБЛІКАЦІЇ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ФАХОВИХ ДРУКОВАНИХ ТА ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯХ*

Назва публікації	Короткий зміст	Дата публікації	Місце публікації

*Зазначаються тематичні матеріали, опубліковані в ЗМІ, фахових виданнях тощо.

X. РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ*

Назва конкурсу із зазначенням рівня (територіальний, обласний ...)	П.І. учнів/вихованців	Місце	Відомості про документ, що засвідчує результати

*Зазначаються результативність учнів під час конкурсів, змагань, фестивалів, турнірів (залежно від фаху) в рамках позаурочної діяльності з предмету.